

RIKTLINJER för försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för förvaltningen för Arbete och Försörjning i Eslövs kommun

Innehåll:

1. Allmänt om uppdraget	8
1.1 Inledning	8
1.2 Riktlinjernas innehåll och syfte	8
1.3 Lagstiftning	9
Socialtjänstlagen	9
Mål och principer	9
God kvalitet	9
Skyldighet att rapportera missförhållanden - Lex Sarah	10
Rätten till bistånd - 4 kap. 1 § socialtjänstlagen	10
Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)	10
Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar	10
Övriga styrdokument	11
1.4 Viktiga principer och perspektiv	11
Vetenskap och beprövad erfarenhet	11
Tillgänglighet och bemötande	11
Minoritetsspråk	12
Barnrättsperspektiv	12
Föräldrastöd	13
Våld i nära relationer	13
Felaktiga utbetalningar (FUT)	13
Struktur i akten - förvaring av inkomna handlingar	14
2 Handlägningsprocessen	14
2.1 Ansökan	14
Att inleda en utredning	15
Utredning och bedömningsinstrument	15
Vägar till självförsörjning	15
Genomförandeplaner	15
2.2 Beslut	16
Avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd	16
Nödprovning och akut bistånd	17
<i>Vid avslag på ekonomiskt bistånd, nyansökan eller månadsansökan</i>	17
<i>Sökanden har haft tillräckliga inkomster</i>	18

<i>Vid återkommande ansökningar om akut ekonomiskt bistånd</i>	18
Övrigt reducerat ekonomiskt bistånd.....	18
Beslut som löper över flera månader	18
Överklagan	18
2.3 Avsluta ett ärende	19
2.4 Återkrav och återsökning	19
Återsökning.....	19
Återkrav enligt socialtjänstlagen.....	19
Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen.....	20
<i>Handläggning</i>	20
<i>Beslut</i>	20
<i>Efter beslut</i>	21
Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen	21
<i>Handläggning</i>	21
<i>Beslut</i>	21
<i>Efter beslut</i>	22
Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen	22
Kraveftergift.....	22
Registrering i verksamhetsssystem	22
3 Om innehållet i utredningen	22
3.1 Information	22
3.2 Dokumentation	23
<i>Journalföring</i>	23
3.3 Grundutredning och genomförandeplan	23
3.4 Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser	24
<i>Vad innebär ett barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd</i>	24
Barnkonsekvensanalys	25
3.5 Rätt från början - att förebygga felaktiga utbetalningar.....	25
3.6 Kontroller	26
Allmänt om kontroller	26
<i>Dokumentation av kontroller</i>	27
<i>I samband med första ansökan och nybesöket</i>	27
<i>Innan varje beslut</i>	27
<i>Regelbundet för att upptäcka eventuella förändringar</i>	28
Uppföljning av kontroller	28
Hur genomförs kontrollerna vid ansökan om bistånd?	28
<i>Identitet</i>	28

<i>Skyddade personuppgifter</i>	29
<i>Boende / hushållsgemenskap</i>	29
<i>Hembesök</i>	29
<i>Utlandsvistelse</i>	30
<i>Inkomstuppgifter</i>	30
<i>Specifikationer - att tänka på</i>	30
<i>Kontoutdrag / kontoöversikt / årsbesked / bankfack</i>	30
<i>Utländska inkomster eller tillgångar</i>	31
<i>Tillgångar</i>	31
<i>Deklaration</i>	31
<i>Pantsatta föremål</i>	31
<i>Fordon</i>	32
<i>Arv</i>	32
<i>Äktenskapsskillnad</i>	32
3.7 Inkomstberäkning	32
Inkomster	32
Inkomster som i sin helhet reducerar ekonomiskt bistånd	33
Inkomster som delvis reducerar ekonomiskt bistånd	33
Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd	34
<i>Jobbstimulans</i>	34
<i>Tillgångar</i>	34
<i>Bil</i>	34
<i>Bosparande</i>	34
<i>Pensionssparande</i>	34
<i>Barns inkomster och tillgångar</i>	34
3.8 Hushållstyper	35
<i>Sammanboende med hushållsgemenskap</i>	35
<i>Övriga sammanboende med hushållsgemenskap</i>	35
<i>Gifta men ej sammanboende</i>	35
<i>Ansökan om äktenskapsskillnad</i>	36
<i>Inneboende</i>	36
<i>Gymnasiestuderande ungdom</i>	36
<i>Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna</i>	36
<i>Underårig som bildat familj</i>	36
4 Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd	36
4.1 Arbetslösa	36
<i>Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfa-kassa</i>	37

<i>Sökanden som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande</i>	37
<i>Personer som har sagt upp sig</i>	37
4.2 Företagare	37
4.3 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	38
<i>Intensivövervakning med elektronisk kontroll - sk. fotboja</i>	38
<i>Kontraktsvård</i>	39
<i>Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten</i>	39
4.4 Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom	39
4.5 Personer med sociala och medicinska problem	39
Personer med missbruksproblem.....	39
Personer med psykisk ohälsa	40
4.6 Personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd	40
4.7 Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands	40
4.8 Personer som tillfälligt vistas i kommunen	40
4.9 Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension	41
4.10 Studerande	41
<i>Studerande under studieuppehåll</i>	41
<i>Studerande som har familj</i>	41
<i>Studier med aktivitetsstöd</i>	41
<i>Yrkesvux</i>	42
<i>Studerande med studiestartsstöd</i>	42
4.11 Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar	42
4.12 Utländska medborgare	42
EU-medborgare	42
<i>Uppehållsrätt</i>	43
<i>Bedöma uppehållsrätt</i>	43
<i>EU/EES-medborgare med uppehållsrätt</i>	44
<i>EU/EES-medborgare utan uppehållsrätt</i>	44
Personer utan uppehållstillstånd	44
<i>Tillfällig vistelse</i>	44
Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige	45
Personer med uppehållstillstånd.....	45
<i>Personer som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd</i> ..	45
Nordiska medborgare.....	45
5 Försörjningsstöd	45
5.1 Riksnorm	46
Merkostnader för umgänge med barn.....	46

5.2 Försörjningsstöd till övriga kostnader	46
Arbetsresor, resekostnad för anställningsintervjuer, söka arbete och delta i arbetsmarknadsåtgärd.....	47
Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa.....	47
Boende och boendekostnader	47
<i>Generellt</i>	47
<i>Hembesök</i>	47
<i>Deposition / förskottshyra</i>	47
<i>Hyresrätt</i>	48
<i>Andrahandsboende</i>	48
<i>Bostadsrätt / villa / fastighet / tomt</i>	48
<i>Hyreskostnad, ungt, vuxet hemmaboende barn</i>	49
<i>Ung vuxen utan egna inkomster som tecknat hyresavtal</i>	50
<i>Hemförsäkring</i>	50
<i>Hushållsel</i>	50
<i>Försörjningsstöd vid vistelse på institution</i>	50
<i>Avgift vid sjukhusvård</i>	50
<i>Fickpengar</i>	50
6 Bistånd till livsföring i övrigt.....	50
<i>Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter</i>	51
<i>Advokatkostnader</i>	51
<i>Bankkort / internetbank</i>	51
<i>Begravningskostnader</i>	51
<i>Dator och internetuppkoppling</i>	52
<i>Barnfamiljer</i>	52
<i>Övriga</i>	52
<i>Kostnad</i>	52
<i>Dator</i>	52
<i>Diskmaskin</i>	52
<i>Flyttkostnader</i>	53
<i>Fritidsaktiviteter för barn</i>	53
<i>Färdtjänstavgift</i>	53
<i>Förskole- och skolbarnsomsorgsavgift</i>	53
<i>Glasögon - kontaktlinser</i>	53
<i>Hemutrustning</i>	54
<i>Nyanlända</i>	54
<i>Kvotflyktingar</i>	54

<i>Hel grundutrustning</i>	54
<i>Begränsad grundutrustning</i>	55
<i>Hälsa- och sjukvård</i>	55
<i>Id-kort, pass</i>	55
<i>Kläder och skor utöver vad som ingår i riksnormen</i>	55
<i>Magasineringskostnad</i>	56
<i>Resa till begravning</i>	56
<i>Återvändningsresor</i>	56
<i>Skulder</i>	56
<i>Rekreation</i>	57
<i>Spädbarnsutrustning</i>	57
<i>Tandvård</i>	57
<i>Akut tandvård</i>	58
<i>Nödvändig uppehållande tandvård</i>	58
<i>Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå</i>	58
<i>Telefonabonnemang - depositionsavgift</i>	58

1. Allmänt om uppdraget

1.1 Inledning

Socialtjänsten ska på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänstens arbete ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser, under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Socialtjänstens arbete ska bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

I Eslövs kommun är socialtjänstens funktioner uppdelade på tre olika förvaltningar varav Arbete och Försörjning är en.

Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att bidra till att hitta lösningar på människors försörjningsproblem med fokus på att den enskilde långsiktigt ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Under tiden provas rätten till ekonomiskt bistånd. I utredningsarbetet ingår både en ekonomisk utredning och en utredning av hela livssituationen. Alla kontakter med personer som söker stöd eller råd från socialtjänsten ska bygga på respekt för människors lika värde, den enskilda människans värdighet och individens självbestämmande och integritet.

1.2 Riktlinjernas innehåll och syfte

Riktlinjernas syfte är att säkerställa rättssäkerhet och en så hög grad av likabehandling som möjligt. Riktlinjerna ska ge stöd i det praktiska arbetet med utredningar, bedömningar och beslut. De ska ge stöd i att tolka lagstiftningen genom de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras. Utifrån socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ger riktlinjerna vägledning för handläggningen av ekonomiskt bistånd i Eslövs kommun.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. En individuell behovsprövning ska alltid göras och i de fall det finns sakliga skäl kan bistånd beviljas utöver det som framgår i riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation – både i jämförelse med andra biståndssökande men också utifrån en kommuninvånare i allmänhet. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer och behov utan riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov.

Kommunens riktlinjer utgör ett komplement till lagstiftning, prejudicerande domar, förordningar, föreskrifter och allmänna råd. Lagen är överordnad riktlinjer.

1.3 Lagstiftning

Socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd regleras i huvudsak genom socialtjänstlagen (2001:453) SoL, förvaltningslagen (1986:223), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och kommunallagen (1991:900). Det dagliga arbetet regleras också genom en mängd ytterligare lagar, exempelvis äktenskapsbalken (1987:230), sambolagen (2003:376), föräldrabalken (1949:381), lagen om mottagande av asylsökande m.fl (LMA), lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (2010:197) samt socialförsäkringsbalken (2010:110).

Ytterligare anvisningar kan hämtas från förarbetena till respektive lag. Vägledning kan ges från prejudicerande domar. Riktlinjerna kompletteras efter hand utifrån ny lagstiftning och prejudicerande domar. Detta sker dock inte omgående efter att ny lagstiftning eller prejudicerande dom kommit varför det är viktigt att förvaltningens tjänstemän hela tiden bevakar området.

Socialtjänstlagen

Mål och principer

Socialtjänstens mål och lagens intention regleras i portalparagrafen (1 kap. 1 § socialtjänstlagen). Målet är att den enskilde ska kunna leva ett självständigt liv. Inriktningen för socialtjänstens arbete ska vara att frigöra och utveckla individens egna resurser. Varje människa har själv ansvar för sitt liv och socialtjänstlagen ska inte ta över den enskildes ansvar. *Frivillighet och självbestämmande* ska vara vägledande i kontakten med den enskilde.

Socialtjänstens verksamhet ska präglas av *helhetssyn och kontinuitet*. Det innebär bland annat att den enskildes sociala situation och de problem som personen upplever ska ses i förhållande till hela den sociala miljön. Hänsyn ska inte bara tas till familjen utan även den enskildes situation när det gäller arbete, bostad och fritidsaktiviteter. Socialtjänsten ska sträva efter att finna en samlad lösning på de sociala svårigheterna i den enskildes situation.

God kvalitet

Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet (3 kap. 3 § socialtjänstlagen). Kvalitet innebär att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten i enlighet med de lagar och andra föreskrifter som styr verksamheten. Socialstyrelsen ger dessa exempel på vad som menas med god kvalitet:

- Att den enskilde anser sig bli bemött med respekt
- Att den enskilde får tillräckligt med information så att denne kan ta vara på sina rättigheter och att verksamheten bedrivs så att den enskildes rättssäkerhet garanteras
- Att insatserna utformas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde

- Att insatserna utformas så att de inriktas på att frigöra och utveckla den enskildes resurser
- Att barnperspektivet särskilt beaktas i verksamheten

Skyldighet att rapportera missförhållanden - Lex Sarah

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med Lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och missförhållanden förebyggas, samt om de ändå uppstår, rättas till. Målet är att den enskilde får insatser av god kvalitet och skyddas från missförhållanden.

Var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet. Enligt bestämmelserna om Lex Sarah ska anställda genast rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden till den som bedriver verksamheten.

Rätten till bistånd - 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnät för människor som inte själva kan tillgodose sina behov och är tänkt som en tillfällig lösning. Den enskilde har själv ett eget ansvar för sitt liv. Detta innebär att alla möjligheter som finns till egen försörjning ska utnyttjas innan rätten till bistånd träder in. Biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Insatserna för den enskilde ska inriktas på att såväl avhjälpa det aktuella behovet som att underlätta för den enskilde att själv klara sin försörjning i framtiden.

Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)

Bestämmelser om sekretess inom socialtjänsten finns i offentlighets- och sekretesslagen. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (1 kap. 26 § OSL). Undantag från sekretessen kan göras när det finns ett samtycke från den enskilde eller om det finns reglerat i lag. Inför utlämnande av sekretessbelagda uppgifter ska en sekretessprövning alltid göras.

Sekretess råder mellan de tre förvaltningar som ansvarar för socialtjänsten i Eslövs kommun – det vill säga Arbete och Försörjning, Vård och Omsorg samt Barn och Utbildning.

Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är utöver lagstiftningen styrande och vägledande för arbetet.

Varje socialsekreterare bör ha tillgång till Socialstyrelsens handböcker om ekonomiskt bistånd, handläggning samt dokumentation.

- SOFS 2013:1 Allmänna råd om Ekonomiskt bistånd. Tillhörande handbok *Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten* (2013).
- SOFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. Tillhörande handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015).
- SOFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Lex Sarah. Tillhörande handbok *Lex Sarah - Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om Lex Sarah* (2013).
- Socialstyrelsens vägledning - Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området (2014).
- Socialstyrelsens vägledning - Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd (2003)
- Socialstyrelsens vägledning - Vräkningsförebyggande arbetet - stöd till socialtjänsten och andra aktörer (2008)

Övriga styrdokument

- Eslövs kommuns handlingsplan mot våld i nära relation.
- Rutiner för den samlade socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.
- Riktlinjer för arbetet mot våld i nära relation.
- Rutin för fickpengar vid missbruksbehandling, upprättad av Vård och Omsorg
- Rutin för när ensamkommande fyller 18 år

1.4 Viktiga principer och perspektiv

Vetenskap och beprövad erfarenhet

De som behöver samhällets insatser ska erbjudas hjälp som bygger på bästa tillgängliga kunskap. Målet är att de insatser som ges ska vara till nytta och aldrig till skada för den enskilde. Evidensbaserad praktik innebär att den professionelle väger samman sin expertis med bästa tillgängliga kunskap, den enskildes situation, erfarenheter och önskemål vid beslut om insatser. Den enskildes inflytande väger alltså tungt.

Tillgänglighet och bemötande

Personer som ansöker om insatser och bistånd ska ges ett gott bemötande under tillgängliga former. Varje socialsekreterare ansvarar för att informera om hur denne nås och för att erbjuda mötestider. Bemötande och tillgänglighet kan ha avgörande betydelse för en persons möjlighet att komma till tals och utöva inflytande över planerade och beslutade insatser, men också för kvaliteten i utredningen.

Bemötandet kan behöva anpassas med hänsyn till den enskildes förutsättningar såsom funktionsnedsättningar eller behov av tolk/teckentolk. Den kan också handla om att det finns hinder i den fysiska miljön som måste avhjälpas. Det är viktigt att handläggaren utgår ifrån varje persons faktiska förutsättningar.

Den 1 januari 2015 infördes bristande tillgänglighet som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. Bristande tillgänglighet innebär att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att man inte har vidtagit skäliga åtgärder för tillgänglighet för att personen i fråga ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning.

Minoritetsspråk

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk innebär utökade rättigheter för vissa minoriteter att använda det egna språket. Detta innebär bland annat att den enskilde har rätt att använda sitt språk i sina kontakter med myndigheter som geografiskt helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde.

Eftersom Eslövs kommun inte ingår i ett av de ovan nämnda förvaltningsområdena berörs förvaltningen ej av detta.

Barnrättsperspektiv

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas. Övervägandet ska dokumenteras skriftligt.

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd i hushåll med barn ska FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, särskilt beaktas. Barnkonventionen består av 54 artiklar varav fyra artiklar beskriver konventionens principer: icke diskriminering (artikel 2), barnets bästa (artikel 3), rätt till liv och utveckling (artikel 6) samt åsiktsfrihet och rätten att bli hörd (artikel 12).

Två av barnkonventionens huvudprinciper finns införda i socialtjänstlagen:

- När åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver (1 kap. 2 § SoL)
- Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad (11 kap. 10 § SoL).

I förarbetet till socialtjänstlagen (prop.1996/97:124) förtydligas att detta även gäller då barn ingår i hushåll när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd. Barnets bästa ska alltid beaktas, utredas och redovisas även om det inte alltid är avgörande för vilket beslut som fattas.

Föräldrastöd

Att ha ett barnperspektiv innebär också att socialtjänsten möjliggör och underlättar för personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning och/eller missbruksproblematik att vara förälder. Detsamma gäller för personer som har blivit utsatta för våld i nära relation. Socialtjänstens olika verksamheter ska samverka och ha ett helhetsperspektiv i ärenden som rör barnfamiljer och / eller vårdnadshavare med barn.

Våld i nära relationer

Personer som är utsatta för våld i nära relationer finns inom alla socialtjänstens områden. Begreppet ”närstående” är enligt Socialstyrelsens definition könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Det kan handla om såväl makar, sambor, pojk- eller flickvänner, som föräldrar, syskon, barn eller andra släktingar. Det kan även gälla andra personer som den våldsutsatta har eller haft en nära och förtroendefull relation till. Det är viktigt att beakta att våld kan förekomma i både heterosexuella och samkönade relationer samt att såväl män som kvinnor kan vara antingen utsatta eller förövare. Våldet kan ta sig många uttryck: fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt eller i form av försummelse (det sistnämnda gäller särskilt äldre personer samt personer med funktionsnedsättning). Socialnämndens ansvar för våldsutsatta personer stadgas i framförallt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen.

I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas i biståndshushållen i samband med våld i nära relation och i samband med hedersrelaterat våld.

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd har ett hushåll en personakt. När det framkommer våld i nära relation ska två separata personakter upprättas.

För vidare information var god se:

- *Eslövs kommuns handlingsplan mot våld i nära relation.*
- *Rutiner för den samlade socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.*
- *Riktlinjer för arbetet mot våld i nära relation.*

Felaktiga utbetalningar (FUT)

Socialtjänsten ska genom dialog med den sökande, individuella bedömningar och noggrannhet i handläggningen verka för att ekonomiskt bistånd så långt som möjligt utbetalas på rättssäkra och korrekta grunder. Om fel ändå uppstår är ambitionen att felaktigt beviljat bistånd ska återbetalas till kommunen och att förhindra att bistånd fortsätter utbetalas på felaktiga grunder. Alla socialsekreterare har en skyldighet att uppmärksamma felaktigheter i alla ärenden och indikera ett en utredning gällande felaktiga utbetalningar ska inledas.

I Eslövs kommun är det förste socialsekreterare som utreder felaktiga utbetalningar.

Struktur i akten - förvaring av inkomna handlingar

För att underlätta arbetet bör det finnas en logisk och enhetlig gemensam ordning för förvaring av olika handlingar i personakten. Det ska gå snabbt och enkelt att hitta relevanta dokument i personakten.

2 Handläggningsprocessen

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag:

- Stödja människor i att finna vägar till självförsörjning
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden

I detta avsnitt beskrivs handläggningsprocessen. I utredningen ingår även att verifiera och kontrollera inkomna uppgifter vilket beskrivs utförligare i kapitlet Om innehållet i utredningen.

2.1 Ansökan

En ansökan kan ske både muntligt och skriftligt. I Eslövs kommun finns en ansökningsblankett som används i samband med nybesök och en blankett som används för en ansökan om fortsatt ekonomiskt bistånd (månadsansökan).

Den sökande ska i samband med nybesök få tydlig information om hur ansökan ska fyllas i. Det speciellt framtagna informationsbladet ska användas och sökande ska skriva under på att denne har mottagit informationen. Om den sedvanliga informationen av någon anledning ej ges ska detta noteras i personakt. En bevakning gällande att fullständig information ej givits ska läggas in i ärendet. Skäl för att avstå från grundlig genomgång av informationen kan vara akut ansökan, bedömning att biståndssökande ej kommer vara berättigad till bistånd framöver samt i samband med bosättning av nyanländ då det är mycket information som ska ges under begränsad tid. I det fall biståndssökande blir aktuell för bistånd under en period överstigande tre månader ska möte bokas där grundlig information ges.

Om en ofullständig ansökan inkommer ska den som huvudregel kompletteras av den sökande. En begäran om komplettering ska ske skyndsamt. Kompletteringen kan ske i samband med personligt besök men också genom att en kopia av ansökan skickas hem till den enskilde. När kopian med kompletteringar inkommer ska denna bifogas originalansökan. I vissa fall kan avslagsbeslut fattas om en inkommen bristfällig ansökan ej kompletteras med begärda underlag.

Förvaltningens medarbetare ska aldrig skriva på en ansökningsblankett. Om ytterligare uppgifter inkommer muntligt ska detta dokumenteras i en journal som biläggs ansökan. I de fall där socialsekreteraren kommit fram till att sökanden saknar förmåga

att fylla i en ansökan, till exempel på grund av funktionsnedsättning, kan undantag göras från det kravet på sökanden. Detta ska då tydligt dokumenteras.

Komplettering av ansökan kan också innebära att den enskilde som redan har lämnat in en fullständigt ifylld ansökan i efterhand inkommer med en elfaktura eller ett medicinkvitto. Om det är osäkert ifall personen ansöker om bistånd för aktuell kostnad ska socialsekreteraren utgå ifrån att det är en ansökan.

Att inleda en utredning

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning. Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av 11 kap. 1 § socialtjänstlagen. Nämnden kan inte neka att ta emot en ansökan.

Utredning och bedömningsinstrument

Grunden för en utredning är att ta reda på orsakerna till att den enskilde inte kan försörja sig själv. I samband med första ansökan om bistånd ska därför en grundlig utredning göras som syftar till att kartlägga vilka behov som finns och vilka möjligheter och resurser den enskilde själv har att tillgodose dessa. I arbetet med utredningar ska utredningsmallen användas. I varje utredning som görs rörande familjer ska barnets situation särskilt uppmärksammas.

Den utredning som sker i samband med nybesök ska resultera i två bedömningar. Dels bedöms rätten till bistånd, dels bedöms biståndssökandes förutsättningar och eventuella behov av insatser för att nå egen försörjning. Löpande utredningar om rätten till bistånd görs därefter inför varje beslut och utgår ifrån den dagsaktuella situationen samt från uppgifterna ifrån den första utredningen. Ny ansökan krävs vid varje tillfälle. I det fall biståndsbehovet blir långvarigt och personens situation i stort har förändrats ska en ny grundlig utredning genomföras.

Vägar till självförsörjning

De allra flesta som har behov av ekonomiskt bistånd saknar ett arbete. Många som söker ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt. Samtidigt finns många personer som har sociala eller hälsorelaterade problem. För dessa personer krävs mer omfattande insatser för att de ska kunna komma i arbete.

Utgångspunkten för det stöd som ges ska vara att individens förmågor snarare än oförmågor sätts i fokus. Verksamheten ska präglas av en tro på att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva, individuellt anpassade insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar.

Genomförandeplaner

Socialtjänsten ska arbeta på ett strukturerat sätt och de insatser som ges ska ha tydliga mål. Vilka insatser som den enskilde ska erbjudas och vilka krav socialtjänsten ställer för att ekonomiskt bistånd ska kunna beviljas ska framgå i en genomförandeplan. Syftet med en genomförandeplan är att den enskilde ska ha en tydlig planering om stöd på vägen till egenförsörjning. Utgångspunkten är att ingen kommuninvånare ska behöva ha ekonomiskt bistånd längre än nödvändigt.

Genomförandeplanen ska omfatta samtliga förändringar som behöver ske för att den enskilde ska kunna bli självförsörjande. Förutom arbete kan detta även innebära att vid behov söka billigare boende, att ansöka om bostadsbidrag, sjukersättning med mera. Genomförandeplanen ska tas fram under ett personligt möte med den enskilde och både den enskilde såväl som socialsekreteraren ska underteckna planen. Om den enskilde har en avvikande mening om något som tas upp i planen ska detta dokumenteras. Av genomförandeplanen ska framgå när den ska revideras. En genomförandeplan bör upprättas snarast om biståndsbehovet bedöms vara långvarigt. Då det är osäkert om självförsörjning kommer uppnås inom de närmsta månaderna eller ej kan genomförandeplan avvaktas. En genomförandeplan ska dock alltid finnas upprättad senast sex månader efter första ansökan.

Genomförandeplaner underlättar fortsatt handläggning av ekonomiskt bistånd. Detta genom att planen tydliggör förutsättningar för att rätt till ekonomiskt bistånd ska föreligga.

2.2 Beslut

Avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd

Om sökanden inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till ekonomiskt bistånd ska ansökan avslås. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet.

Skälen till att ansökan avslår ska vara sakliga och de ska framgå av motiveringen till beslutet. Skälen ska beskrivas skriftligt på ett sådant sätt att den enskilde förstår orsaken till beslutet. Det finns sex avslagsgrunder som de allra flesta avslagsbeslut kan motiveras utifrån: bidrar inte till sin egen försörjning, ingår inte i begreppet skälig levnadsnivå, behovet är eller har kunnat tillgodoses på annat sätt, bidrar ej till utredning / underlag som styrker behovet saknas, ansvaret åvilar annan huvudman samt att den enskilde inte vistas i kommunen.

Ett avslagsbeslut ska alltid vara skriftligt. Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser
- Enligt vilken paragraf avslås ansökan
- Eventuell tidsperiod
- Motiveringen till beslutet
- Hur beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts och vilka ställningstaganden som gjorts
- Besvärshänvisning

- Nödprövning

Nödprövning och akut bistånd

I samband med avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd ska en nödprövning ske. Socialsekreterare tar då ställning till om hushållet riskerar att lida nöd eller inte. Vid risk att enskild lider nöd ska denne informeras om möjligheten att ansöka om nöd. Att lida nöd innebär främst att den enskilde saknar mat men kan också innefatta exempelvis nödvändig medicinering.

Vid nödprövning och akut bistånd är det särskilt viktigt att utreda och ta hänsyn till barns situation. Deras situation ska särskilt uppmärksammas. Det är bra att i dessa sammanhang ha en dialog med föräldrarna om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär. Utgångspunkten är att föräldrar inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa nödvändiga levnadsvillkor för barnet. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet kan detta vara skäl till oro för barnets hälsa och utveckling.

Vid ansökan om akut ekonomiskt bistånd ska så grundlig utredning som skäligen kan ske utföras. Kontoöversikt och kontoutdrag med senaste månadens transaktioner är att se som ett absolut minimum av underlag för ansökan.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande övervägas:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns det barn i familjen?
- Finns det sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om denne inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårighet att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder, har sökande sedan tidigare fått information om dessa?
- Kan sökanden få hjälp från annat håll?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning? Vid tappad plånbok ska polisanmälan alltid krävas in. Tappad plånbok är en försäkringsfråga så det kan finnas skäl att följa upp eventuell ersättning från försäkringsbolag. Sökande som upprepade gånger tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur denne framöver bör hantera sina pengar för att minimera risken för att samma situation uppstår.

Vid avslag på ekonomiskt bistånd, nyansökan eller månadsansökan

Efter bedömning i det enskilda fallet kan den sökande ha rätt till reducerat ekonomiskt bistånd för att tillgodose basala behovsposter såsom mat och hyra. Detta för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

Sökanden har haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna eller tidigare beviljat ekonomiskt bistånd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bistånd tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven, exempelvis mat och bostad, för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen.

Vid återkommande ansökningar om akut ekonomiskt bistånd

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över gränsen för ekonomiskt bistånd ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och för sin livssituation.

Övrigt reducerat ekonomiskt bistånd

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i riksnormen eller att biståndet inte används till avsett ändamål, kan biståndet reduceras med kostnaderna för detta.

Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis vad gäller omfattande tandvård. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som ska gälla flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, till exempel om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för den enskilde gynnande beslut till dennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt 27 § förvaltningslagen.

Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: "Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas".

Överklagan

När ett överklagande kommer in ska socialtjänsten först ta ställning till om beslutet inkommit i rätt tid. Överklagan ska ha kommit in till socialtjänsten inom tre veckor från att sökande fick del av beslutet. I och med att förvaltningen ej skickar ut rekommenderade brev har förvaltningen ingen kännedom om *när sökande fick del av beslut* i det fall kommunikationen med sökande enbart skett genom brev.

Nämnden ska mycket skyndsamt hantera ett överklagande.

Om det inte i överklagan framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas och ändras helt eller delvis, ska socialtjänsten överlämna överklagandet till förvaltningsrätten utan dröjsmål.

Om överklagan inte kommit in i rätt tid ska den avvisas. Ett avvisningsbeslut ska kommuniceras till den enskilde och kan överklagas.

2.3 Avsluta ett ärende

När en person inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd ska ärendet avslutas. För att undvika att ett ärende avslutas för tidigt rekommenderas att ett fortlöpande ärende avslutas först när personen inte sökt bistånd på två månader. Vad gäller en nyansökan om ekonomiskt bistånd som avslås i sin helhet så kan ärendet avslutas efter det att besvärstiden har passerat. I de fall där ärendet är överlämnat till exempelvis Förvaltningsrätten bör ärendet vara öppet till dess dom har fallit.

Om en person vänder sig till socialtjänsten och inte längre vill få sin ansökan prövad ska det framgå av dokumentationen att socialtjänsten beslutat att avskriva ärendet innan ärendet kan avslutas. Ett beslut om att avskriva ett ärende ska kommuniceras och kan överklagas av den enskilde.

2.4 Återkrav och återsökning

Huvudprincipen är att bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen beviljas utan krav på återbetalning. Två specifika undantag finns - dels i 107 kap. 5 § socialförsäkringsbalken vad gäller **återsökning**, dels i 9 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen vad gäller **återkrav**.

Återsökning

Kommunen kan återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tid Försäkringskassan / Pensionsmyndigheten prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt.

Socialsekreterare skickar varje månad in blanketten *Begäran om utbetalning för retroaktiv tid* som finns att hämta på Försäkringskassans hemsida. Socialsekreterare ansvarar för att följa upp om ersättningen beviljas den enskilde eller ej.

Observera att om Försäkringskassan felaktigt betalar ut retroaktiv ersättning till sökanden istället för kommunen kan kommunen kräva skadestånd, alternativt överklaga Försäkringskassans avslagsbeslut. Här krävs dokumentation som styrker att och när återsökning har skett.

Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna kring återkrav regleras i 9 kap. socialtjänstlagen. Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den

akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan det dock återkrävas. Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld kan återkrävas om det fattades i syfte att undvika en vräkning och hushållet har inkomster överstigande riksnorm. Återkrav får inte göras mot framtida bistånd. De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas.

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd:

1. Bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen med villkor om återbetalning (9 kap. 2 § st. 1 socialtjänstlagen) som förskott på förmån, ersättning etc.
2. Bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen med villkor om att återbetalning gäller (9 kap. 2 § st. 2 socialtjänstlagen)
Dessa två återkravsgrunder beskrivs nedan.
3. Återkrav av bistånd som hushållet/personen fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § socialtjänstlagen).
Återkrav enligt 9 kap. 1 § socialtjänstlagen görs vanligen inom ramen för en utredning avseende felaktig utbetalning.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen kan ske på tre grunder enligt 9 kap. 2 § st 1 socialtjänstlagen:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt
3. Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska det inte beslutas om återkrav. Möjligheten att återkräva måste undersökas och bedöms från fall till fall. Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan socialtjänsten och den enskilde. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav gäller.

Handläggning

Skriftlig överenskommelse görs med den enskilde om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske.

Beslut

Observera att det är två beslut som ska fattas och att detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen.
2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Besluten ska vara skriftliga och delges den enskilde innan utbetalning. Den enskilde ska informeras om att ett beslut om återkrav inte kan överklagas samt att om återbetalning ej sker som planerat kan socialtjänsten initiera ett ärende i förvaltningsrätten.

Efter beslut

Ansvarig socialsekreterare bevakar ärendet och bedömer om hur fortsatt handläggning av återkravsbeslutet ska ske. I det fall förmån eller ersättning utbetalas ska ansvarig socialsekreterare bedöma vilket belopp som är skäligt att enskild återbetalar. Det är inte skäligt att återbetalande av ett återkrav innebär att den enskilde får göra en förnyad ansökan om bistånd. Ej heller skäligt att återkräva ett högre belopp för perioden än vad som faktiskt utbetalades.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen

Återkrav enligt 9 kap. 2 § st 2 vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen är endast tillämpliga för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och som därför inte är berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, eller om bistånd beviljas till något som är utöver skälig levnadsnivå. När biståndet prövas enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor. Följande hushåll kan bli aktuella:

- Hushåll med realiserbara tillgångar
- Hushåll med egen försörjning / inkomst över norm

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

Handläggning

- Skriftlig överenskommelse görs med en enskilde om att biståndet ska återbetalas samt hur denna återbetalning ska ske.

Beslut

Det är tre beslut som ska fattas vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

- Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen
- Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen
- Beslut om återkrav enligt 9 kap. 1 § st 2 socialtjänstlagen

Besluten ska vara skriftliga och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet ska skriftligt delges den enskilde innan utbetalning sker. Den enskilde ska informeras om att beslut om återkrav inte kan

överklagas samt att om återbetalning ej sker enligt överenskommelse kan frågan prövas i förvaltningsrätten.

Efter beslut

Ansvarig socialsekreterare ansvarar för uppföljning av att återbetalning sker enligt plan.

Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ socialtjänstlagen kan socialtjänsten med stöd av 9 kap. 3 § socialtjänstlagen väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan ska väckas så snart det står klart att den enskilde inte betalar och senast inom tre år från det att biståndet utbetalades. Om socialtjänsten inte har väckt talan inom tre år från det att biståndet utbetalades och personen inte återbetalar skulden saknas möjlighet för socialtjänsten att få skulden betald.

Talan får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den antas bli ur stånd att klara sin egen försörjning eller livsföring i övrigt. Det är socialtjänsten som utreder personens förmåga att återbetala.

Beslut om att ersättningstalan ska väckas tas av nämnden.

Krav eftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom tre år från det biståndet utbetalades kommer att kunna återbetala får kommunen enligt 9 kap. 4 § socialtjänstlagen helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

Registrering i verksamhetssystem

För att kunna garantera rättssäkerheten och möjliggöra uppföljning är det viktigt att all registrering i verksamhetssystemet sker enligt de anvisningar som ges. Följ de rekommendationer som Socialstyrelsen ger vad gäller exempelvis försörjningshinder, ändamål, avslutsorsaker med mera.

3 Om innehållet i utredningen

3.1 Information

Socialtjänsten har en informationsskyldighet, som gäller oavsett om syftet med kontakten är att ansöka om ekonomiskt bistånd eller få allmänna upplysningar. Information som ges till sökande ska vara tydlig, lätt att förstå och tillgänglig för så många som möjligt. Information som riktar sig till särskilda grupper, såsom personer

som inte behärskar svenska språket eller har en funktionsnedsättning, ska vara anpassade efter deras behov och tolk ska användas vid behov.

För att förebygga att den sökande oavsiktligt gör fel vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information om:

- Sin rätt till bistånd
- Vilka krav som socialtjänsten ställer på den enskilde för att vara berättigad till bistånd
- Sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter
- Skyldighet att anmäla ändrade förhållanden
- Handläggningsprocessen och de kontroller som görs
- Att lämnade uppgifter registreras i kommunens socialregister

Använd blanketten ”Information om försörjningsstöd” och säkerställ att den enskilde förstår informationen. Genom sin underskrift intygar den enskilde att denne har förstått informationen. Alla personakter där bistånd varit aktuellt under tre månader eller mer ska innehålla en underskriven blankett. Blanketten får inte rensas ur ärendet. Vid behov ska ny informationsgenomgång ske.

3.2 Dokumentation

Socialtjänsten har en dokumentationsskyldighet vid handläggning och genomförande, vilket är särskilt viktigt i samband med myndighetsutövning. Alla dokumentation gällande ekonomiskt bistånd sker i verksamhetssystemet Treserva. Syftet med socialtjänstens dokumentationsskyldighet är framförallt:

- Den enskildes rättssäkerhet
- Att upprätta en individuell planering
- Uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring

Dokumentationen ska omfatta dels de omständigheter som rör den enskildes hjälpbehov, dels på vilket sätt utredningen gjorts, till exempel hur man inhämtat uppgifterna. Den ska genomföras på ett sådant sätt så att det framgår hur ärendet fortlöper och hur besluten genomförs. Den sökande ska kunna ta del av och förstå dokumentationen.

Journalföring

Journalanteckningar ska göra det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information och uppgifter av betydelse för bedömning och beslut ska dokumenteras liksom vilken information som lämnats till den sökande samt vilka överenskommelser som gjorts.

3.3 Grundutredning och genomförandeplan

I samband med nybesök om ekonomiskt bistånd ska en grundlig utredning göras. Se utredningsmall i Treserva för vilka områden som bör utredas och addera vid behov fler rubriker. Utredningen ska visa på den enskildes förutsättningar att nå egenförsörjning och behov av stöd på vägen dit. Grundutredningen ska ligga till underlag för den genomförandeplan som ska upprättas om biståndsbehovet kvarstår efter tre månader.

3.4 Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser

Förvaltningen ska senast 191001 ha utarbetat en riktlinje för hur barnperspektivet ska beaktas samt hur barnkonsekvensanalyser ska genomföras. Till dess gäller information enligt nedan.

Att ta hänsyn till barnets bästa kan till exempel handla om att vid en bedömning om det finns behov för en familj att sänka sin boendekostnad genomföra en barnkonsekvensanalys innan beslut fattas för att klargöra vad det innebär för barnet att flytta. Det kan även handla om att efter en barnkonsekvensanalys bevilja ekonomiskt bistånd till något som barnet behöver för sitt liv och sin utveckling, exempelvis en fritidsaktivitet.

Hänsyn till barnets bästa får aldrig i ärenden om ekonomiskt bistånd innebära att barnet uppmärksammas eller utreds mot föräldrars vilja.

Vad innebär ett barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd

Barnperspektiv innebär både att se något ur barnets synvinkel och att vuxna har barnet i sin synvinkel. Ett första steg innebär att kartlägga barnets situation och behov. Detta sker genom samtal med föräldrarna om deras barn, både vid nybesök och vid senare möten. Det kan också ske genom samtal med barn om detta bedöms lämpligt och föräldrarna samtycker till att samtal sker. Särskilt viktigt är att vid långvarigt ekonomiskt bistånd, 10 månader eller längre, uppmärksamma barnets behov och situation med tydlig koppling till den ekonomiska situationen.

Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet.

Ett barnperspektiv innebär följande:

- Vid behov göra hembesök, i samråd med föräldrarna, för att bedöma vilket bistånd som familjen behöver med hänsyn till barnets behov
- Vid behov och i samråd med föräldrarna prata med barnet, med beaktande av dess ålder och mognad, för att bedöma vilket bistånd familjen behöver med hänsyn till barnets behov
- Bedöma barnets bästa utifrån en helhetsbedömning med stöd av exempelvis riktlinjer, barnkonventionen och med hjälp av de kunskaper som finns om barn och barns behov
- Upprätta en planering för hur självförsörjning ska uppnås för föräldern där barnets situation ingår

- Bevaka barns behov inom särskilt viktiga områden, exempelvis boende, umgänge med föräldrar, hälsa, fritidsaktiviteter och ungdomars ferieinkomster
- Dokumentera hur barnets behov beaktats, vilka eventuella överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet. Detta gäller både negativa och positiva beslut

Barnkonsekvensanalys

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. En barnkonsekvensanalys ska göras när ett beslut får påtagliga konsekvenser för ett barn.

När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver och i ärenden där det finns barn i familjen ska de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas. Berörd förälder ska göras delaktig i analysen av barnets bästa kopplat till beslutet.

I samband med att en barnkonsekvensanalys görs är det också viktigt att väga in hur beslutet påverkar förälders/föräldrarnas möjligheter att bli självförsörjande, något som i sig är en positiv faktor för barnet.

En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utreder vilka konsekvenser ett beslut får för ett barn genom att först redovisa möjliga ställningstaganden som finns, det vill säga bifall eller avslag. Besluten jämförs sedan med artiklarna i barnkonventionen, vilka är barnets rättigheter som påverkas av besluten? Vilket beslut påverkar barnets rättigheter mest positivt eller negativt? Barnkonsekvensanalysen ska dokumenteras och utgöra underlag för beslut. I synnerhet vid avslagsbeslut måste det tydligt dokumenteras hur detta övervägande har skett och vilka ställningstaganden som gjorts.

Särskilda områden som är viktiga att beakta:

- boende
- barnomsorg / skola
- socialt nätverk
- hälsa
- fritidsaktiviteter
- umgänge med förälder
- ungdomars ferieinkomster

3.5 Rätt från början - att förebygga felaktiga utbetalningar

Handläggningen av ekonomiskt bistånd ska utgå från att bistånd beviljas de personer som har rätt till det, vilket görs genom bland annat information till sökande, verifikation av uppgifterna i ansökan och att förhindra att interna felaktigheter sker. Det ska vara enkelt för den enskilde att ge korrekt information, att följa socialtjänstens krav med mera. Från första utredningen och framåt krävs dialog med den sökande och

noggrannhet i handläggningen för att minska risken för felaktiga utbetalningar och säkerställa att den person som har rätt till bistånd också får det. Längre fram i riktlinjerna beskrivs vilka kontroller som ska göras i samband med nybesök, varje månad och mer sällan.

Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan till exempel inträffa eller ske till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter eller genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet.

En felaktig utbetalning kan även bero på interna felaktigheter i handläggningen av ekonomiskt bistånd där till exempel redovisade uppgifter eller förändringar inte uppmärksammas av handläggaren. Det kan även vara att en uppgift inte verifieras.

Om det i ett ärende upptäcks att det finns en misstanke om att en eller flera månaders bistånd har beviljats på felaktiga grunder ansvarar socialsekreteraren för att utreda och bedöma om upptäckten påverkar rätten till bistånd framåt. Misstanken om felaktig utbetalning lämnas till förste socialsekreterare för vidare utredning.

En utredning om misstanke om felaktig utbetalning inleds enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen. Utredningen syftar till att klargöra om det skett en felaktig utbetalning eller inte. Utifrån utredningen bedöms om det finns grund för beslut om återkrav och/eller polisanmälan. Socialtjänsten återkräver felaktiga utbetalningar enligt 9 kap. 1 § socialtjänstlagen och är skyldiga att polisanmäla misstanke om bidragsbrott enligt 6 § bidragsbrottslagen. Det är nämnden som fattar beslut om polisanmälan ska ske eller ej.

3.6 Kontroller

Allmänt om kontroller

I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd är det som huvudregel den sökandes sak att visa att han eller hon har rätt till det bistånd som söks. Socialtjänsten ska även ge stöd och hjälp i de fall en person har svårt att inhämta uppgifterna på egen hand. Genom att exempel inhämta ett samtycke kan socialtjänsten inhämta uppgifterna åt den enskilde.

Att verifiera uppgifter som den sökande lämnar i samband med ansökan ingår som en del i utredningen innan beslut fattas. Utgångspunkten är ansökningsblanketten, vilken alltid ska vara fullständigt ifylld. Det mest kostnadseffektiva är att göra relevanta kontroller redan innan beslut om bistånd fattas.

Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom ansökningsblanketten. I vissa fall kan andra kontroller än de som anges på blanketten behövas. Sådana kontroller ska godkännas av den enskilde och vid muntligt godkännande ska detta dokumenteras i en journalanteckning. Om den sökande inte godkänner utredningskontakter får socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om avslag fattas med hänvisning till att den enskilde inte medverkar till utredningen.

Socialtjänsten har med stöd av 11 kap. 11 § och 11 a och b §§§ socialtjänstlagen rätt att utan den enskildes samtycke inhämta vissa uppgifter. Detta gäller uppgifter om

förmån, ersättning eller annat stöd från CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingen och Skatteverket.

Dokumentation av kontroller

Dokumentera i en journalanteckning vilken kontroll som genomförts, hur kontrollen genomförts, resultatet av kontroller och behovet av eventuella åtgärder. Undantag görs för de rutinartade kontroller som sker i samband med månadsansökan och där kontrollen inte ger ett anmärkningsvärt resultat.

I samband med första ansökan och nybesöket

Utredningen i samband med nybesök är den mest grundläggande. I samband med ett nybesök görs i princip kontroller i två led:

1. Först och främst ska det konstateras att den som ansöker om bistånd är den person han eller hon uppger sig vara och i förekommande fall att uppehållstillstånd eller uppehållsrätt finns. Konstaterande att den enskilde är folkbokförd i kommunen. Gäller alla i hushållet.
2. Om grundförutsättningarna enligt ovan är uppfyllda fortsätter utredningen och den enskilde ska uppvisa att denne uppfyller förutsättningarna för att vara berättigad till bistånd.

Följande kontroller ska alltid göras:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd/uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter från folkbokföringen
- Hushållssammansättning/civilstånd
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet, eventuellt umgängesavtal
- Barns boende, skolgång, barnomsorg, feriearbete
- Eventuell tidigare aktualitet vid annan socialtjänst
- Inkomster
- Tillgångar
- Tidigare försörjning/orsak till behov av bistånd

Särskild noggrannhet är av vikt när ungdomar 18-20 år gamla söker bistånd för egen del men kan omfattas av föräldrars försörjningsskyldighet.

Innan varje beslut

Viktigt är att vara uppmärksam på förändringar som sökanden själv anger på ansökan - vad gäller tillgångar, inkomster, adress eller hushållsgemenskap. När en ansökan inkommer bör följande kontroller alltid utföras innan beslut fattas:

- Att ansökan är fullständigt ifylld
- Att ansökan är ankomststämplad
- Följa upp vad som framkommer på ansökan

- Att planering följs
- Att det finns underlag för samtliga inkomster och utgifter som angetts på ansökan
- Kontroll av försäkringskassabild
- Underlag som visar att föregående månads hyra är betald
- Underlag som visar att föregående månads elfaktura är betald
- Vid behov bedöma om uppehållsrätt fortfarande finns

Regelbundet för att upptäcka eventuella förändringar

- Årsbesked från banken(r)
- Kontoöversikt från samtliga konton, 2 gånger per år
- Deklaration, samtliga sidor, maj månad
- Skatteåterbäring, april-september
- Slutgiltigt bostadsbidrag, april/maj
- Barns inkomster och tillgångar
- Följ upp om gymnasieungdomar fortsatt studerar, följs upp åtminstone i samband med höstterminsstart
- Följ upp eventuellt tillfälligt uppehållstillstånd
- Följ upp eventuell utlandsvistelse - kontoutdrag, eventuellt passkontroll
- Civilstånd
- Folkbokföringsadress
- Företag
- Fordon

Uppföljning av kontroller

Förvaltningsledning ansvarar för att uppföljning av kontroller sker som del av intern/egen-kontroll.

Hur genomförs kontrollerna vid ansökan om bistånd?

Identitet

Identitetskontroll görs vid personligt möte i samband med nybesök och vid andra kontakter med förvaltningen där den tjänsteman som träffar den enskilde inte sedan tidigare har kunskap om dennes identitet.

Kopia av legitimationshandling ska finnas i personakt.

Följande legitimationshandlingar är giltiga:

- ID-kort
- Svenskt körkort
- Svenskt pass
- Svenskt främlingspass
- Svenskt resedokument

- Svenskt provisoriskt utfärdade pass
- Uppehållstillstånd med fotografi
- Uppehållstillståndskort

Om id-handling enligt ovan saknas kan även följande anses styrka identitet: utländskt pass, utländskt körkort eller annan legitimationshandling.

Skyddade personuppgifter

Personer som är förföljda och utsatta för hot eller våld kan få sina adress- och personuppgifter skyddade genom olika bestämmelser i lagstiftningen. Den som har skyddade personuppgifter kan inte sökas på databaser och myndigheterna får inte heller lämna uppgifter om personen. Det innebär inte att uppgifter som personer med skyddade personuppgifter lämnar inte ska kontrolleras och utredas. Vid utredning om rätt till bistånd behöver sökanden i stor utsträckning själv medverka. Sökanden ska själv inhämta uppgifter och handlingar från olika myndigheter för att vara berättigad till bistånd. Hänsyn bör tas till om det finns försvårande omständigheter utifrån den enskildes nuvarande situation för att kunna ta fram begärda handlingar och uppgifter.

Boende / hushållsgemenskap

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom hyreskontrakt, aktuell hyresavi och folkbokföring. Vid andrahandskontrakt ska även hyresvärdens godkännande till andrahandsuthyrning inhämtas. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska den enskilde uppmanas att ändra folkbokföringsadress.

Vid eventuella oklarheter kring boendesituation kan detta utredas genom ett klaggörande samtal med den enskilde. Den enskilde kan vid möte uppmanas att beskriva hur dennes hem ser ut. Dessa uppgifter kan vid behov kontrolleras genom hembesök.

Hembesök

Syftet med ett hembesök kan vara att utreda om den sökande har en rimlig hyreskostnad i förhållande till sin bostad, om den sökande bor på angiven adress, om denne har tillgång till lägenheten samt hur hushållssammansättningen ser ut. Hembesök ska enbart göras om det är nödvändigt för att få tillräckligt beslutsunderlag. Att tänka på:

- Syftet med hembesöket ska vara klarlagt. Det ska vara klart vad det är man behöver undersöka och vilka frågor man behöver svar på. Den enskilde ska vara informerad om syftet med hembesöket.
- Innan ett hembesök bör boendesituationen diskuteras med den enskilde, där personen själv får beskriva hur den bor, omständigheterna kring boende och hur lägenheten ser ut.
- Om den sökande inte är ensam hemma vid hembesöket är det viktigt att handläggaren är noga med att inte röja sekretessuppgifter.
- Besöket ska ske med respekt för den enskildes integritet.
- Den enskilde ska ha lämnat sitt samtycke till hembesöket.

- Hembesök görs av två handläggare. Säkerhetsrutiner ska följas.
- Ett hembesök sker i utredande syfte.

Utlandsvistelse

Utgångspunkten är att en person som vistas utomlands inte har rätt till bistånd. Vid misstanke om att den sökande vistats utomlands eller har vistats utomlands under tid som bistånd beviljats ska denna misstanke kommuniceras den enskilde – antingen skriftligt eller vid personligt möte. Den enskilde ska ges möjlighet att berätta hur denne ser på uppgifter som framkommit. Vid utredning kan följande underlag inhämtas:

- Extra närvarokontroll vid insatser/aktiviteter
- Kopia på pass för eventuella stämplat
- Kontoutdrag där inköp och uttag kan styrka en uppgift
- Sökande kan lämna in diverse underlag som visar att denne vistats i Sverige – exempelvis kvitton, specifikation från mobilräkning, uppgift om barns närvaro på skola/barnomsorg. Om det visar sig att personen har lånat eller fått pengar för att finansiera resa utomlands kan detta ses som en inkomst som hade kunnat användas till den dagliga livsföringen istället.

Inkomstuppgifter

Inkomstuppgifter kontrolleras genom att den enskilde lämnar: kontoutdrag, specifikationer avseende inkomster och deklaration. De uppgifter som inkommer till socialtjänsten behöver verifieras och jämföras med tidigare redovisade uppgifter – exempelvis framgår det av deklaration vilka arbetsgivare den enskilde haft under föregående år. Har personen varit aktuell för bistånd under föregående år kontrolleras att denne redovisat samma inkomster som deklarationen anger.

Specifikationer - att tänka på

- Lönespecifikation – kontrollera gentemot ackumulerad lön, eventuella avdrag för mat, arbetskläder, gymkort med mera. Kan också framgå om sökanden haft semester eller varit tjänstledig utan lön.
- Alfa- eller a-kassa – kontrollera så sökande ersätts alla veckor, alla dagar
- Föräldrapenning och sjukpenning – kontrollera att full ersättning sker, samtliga dagar i veckan.
- Handikappersättning och vårdbidrag – kräv in beslutsunderlag för att kontrollera vilka fördyrande levnadsomkostnader som ska täckas.

Kontoutdrag / kontoöversikt / årsbesked / bankfack

Kontoutdrag ska redovisas återkommande under året.

Årsbesked / kontoöversikt krävs in i samband med nybesök och därefter en gång per år.

Bankfack utreds genom att socialtjänsten följer med den enskilde till banken och denne visar vad bankfacket innehåller.

Utländska inkomster eller tillgångar

Utgångspunkten är att den sökande själv lämnar in underlag angående sina inkomster och tillgångar. Möjligheterna att få fram uppgifter varierar från land till land. Migrationsverkets hemsida (LIFOS), landets ambassad i Sverige eller Sveriges ambassad i landet kan ge information om vilka handlingar som är möjliga att begära in och hur man går tillväga. Socialtjänsten bör vara extra uppmärksam på fall där det finns indikationer på att den enskilde har inkomster eller tillgångar i utlandet, såsom:

- Ofta åker utomlands
- Uppehållit sig länge i utlandet
- Klarat sin försörjning utan att kunna redogöra för detta
- Det inkommer en anmälan om det

Tillgångar

Uppgift om eller indikation på att en person har tillgångar kan fås via deklARATIONEN, specifikation till hemförsäkring, bilregister, företagsregister eller årsbesked/kontoöversikt. Om sökande har skulder hos Kronofogdemyndigheten kan denna myndighet ha gjort tillgångsutredningar, de kan också lämna information om inbetalningar på skulder sker vilket kan tyda på andra inkomster.

Deklaration

I samband med nybesök samt vid ansökan för maj månad varje år ska en kopia på deklARATIONEN lämnas in. Där framkommer uppgift om inkomst, ränteinkomster och ränteutgifter, pensionssparande, utdelning/vinst vid försäljning av aktier. Ytterligare framkommer om personen betalat fastighetsavgift, ska komplettera deklARATIONEN med ytterligare blanketter, om personen betalar ränta till pantbank. Observera att ränteutgifter kan tyda på innehav av bostadsrätt eller fastighet.

DeklARATIONEN ska lämnas in med samtliga sidor (1-4 eller flera sidor). Om personen inte har kvar sin deklARATION kan denne begära kopia från Skatteverket.

Personer som inte deklarerat ska inkomma med kopia på samtliga kontrolluppgifter hos Skatteverket.

Om personen varit aktuell inkomståret jämförs redovisade inkomster med uppgifterna på deklARATIONEN. Detta för att säkerställa att föregående års inkomst har redovisats i samband med ansökan. På deklARATIONEN framgår om personen beräknas få skatteåterbäring eller ska betala in ytterligare skatt. Utbetalning av skatteåterbäring ska följas upp vid kommande ansökningar om bistånd.

Pantsatta föremål

I deklARATIONEN framgår om en person under året pantsatt föremål och därmed betalar ränteutgifter till pantbanken. Den sökande ska redovisa saker som den har realiserat som genererat fysiska pengar genom pantsättning under pågående biståndsperiod. Sökande ska inkomma med handling i form av:

- Låneinformation (historik) från pantbanken. Där kan framgå: nytt lån, lösta lån, lånedatum, senaste omsättning, lösendatum, beskrivning, kapital, ränta, avgifter samt skuld. Låneinformationen ska kunna gå att få ut för en angiven period. Om den sökande enbart inkommer med räntebesked ska även låneinformation begäras in eftersom räntebesked inte alltid avslöjar alla engagemang i pantbanken.

Fordon

Transportstyrelsen har uppgifter om en person äger fordon, en persons fordonshistorik eller ett fordonns ägarhistorik. Uppgifterna kan sökas via personnummer, registreringsnummer eller ett företags organisationsnummer. Från Transportstyrelsen kan man även begära kopia på den handling som upprättats och skickats in för att genomföra ägarbytet.

Arv

Om kommunen får kännedom om att en person fått arva kan bouppteckningen krävas in från klienten för att få ta del av hur arvet har fördelats. Dessa uppgifter kan även begäras från Skatteverket men då krävs kännedom om den avlidnes personnummer.

Äktenskapsskillnad

Vid ansökan om äktenskapsskillnad ska sökande inkomma med kopia på ansökan och senare med domen. Den sökande ska även inkomma med bodelningshandlingar. Reglerna kring äktenskapsskillnad regleras i Äktenskapsbalken 5 kapitlet. Makar är försörjningsskyldiga gentemot varandra till dess att äktenskapsskillnad meddelas.

3.7 Inkomstberäkning

Inkomster

Vid bedömning av behovet av ekonomiskt bistånd ska hushållets samtliga faktiska inkomster räknas. Inkomsterna bör i regel beräknas utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser. Om det upptäcks inkomster som inte redovisades föregående månad kan även dessa påverka beräkningen av biståndet.

Behov av ekonomiskt bistånd beräknas i normalfallet så att riksnormen adderas ihop med godkända utgifter för hyra, hushållsel, hemförsäkring med mera. På så sätt får man fram hushållets normbehov för aktuell månad. Från detta belopp avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden är hushållets behov av ekonomiskt bistånd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner som exempelvis lunch ska inte kompenseras genom bistånd. Utgifter för exempelvis underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte tas med på normberäkningen.

Om en av parterna i ett hushåll är underhållsskyldig för barn sedan tidigare förhållande och har inkomst av arbete eller liknande ska den gemensamma disponibla inkomsten minskas med fastställt underhållsstöd innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan hen inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet.

Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd.

Inkomster som i sin helhet reducerar ekonomiskt bistånd

- Aktivitetsstöd
- Arbetslöshetsersättning / Alfa-kasse-ersättning
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag
- Bostadstillägg
- Ersättning från kriminalvården, frigivningskonto
- Etableringsersättning med tillägg
- Extra försäkringsförmåner såsom AGS, AMF, AFA, STP/ITP
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för "sveda och värk"
- Habiliteringsersättning (flitpeng)
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag – den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Hyresdel från inneboende
- Jämställdhetsbonus inom föräldraförsäkringen
- Kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning
- Lön eller sjuklön från arbete
- Pension, livränta
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Skatteåterbäring som utbetalas till enskild
- Studiehjälp – studiebidrag, studiemedel
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Äldreförsörjningsstöd

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma, exempelvis en persons insättningar på konto. Innan en insättning på konto tas upp som inkomst behöver socialtjänsten utreda vad insättningen avser och göra en individuell prövning.

Inkomster som delvis reducerar ekonomiskt bistånd

- Familjehemsersättning – det placerade barnet ska ej tas med i beräkningen och därmed ska omkostnadsersättningen ej medräknas som inkomst. Den del som avser arvode och är skattepliktig ska räknas som inkomst.

- Stipendier – avgörs från fall till fall beroende på vilket syfte stipendier utbetalats.
- Handikappersättning och vårdbidrag – behöver utreda varje enskilt fall. Utred vilka kostnader ersättningen ska täcka.

Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd

- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar. Är en behovsprövad inkomst till inkomstsvaga hushåll.
- Stipendier eller fondmedel som utbetalats efter en social bedömning
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål såsom exempelvis ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Utbetalning av ersättning enligt lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall

Jobbstimulans

Om en sökande uppfyller villkoren för jobbstimulans ska 25 % av nettoinkomsten inte räknas med som inkomst vid prövning av ekonomiskt bistånd.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, guld, dyrbara konst- eller samlarföremål med mera. Även utländska tillgångar påverkar rätten till bistånd.

Bil är en lätt realiserbar tillgång och krav bör ställas på att bil ska avyttras senast efter tre månaders biståndsbehov. Vid särskilda skäl kan bilinnehav godkännas – exempelvis om bil är en förutsättning för att komma till och från jobb, till och från umgänge med barn samt vid vissa funktionsnedsättningar.

Bosparande Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt eller om sökande helt saknar egen bostad. I dessa fall godtas endast inestående kapital i bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid eller för att kunna bo kvar.

Pensionssparande Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om det ej går att ta ut sparandet ska det inte anses vara en tillgång.

Barns inkomster och tillgångar Hemmavarande barns och skolungdomars inkomster av eget arbete ska, enligt 4 kap. 1 a § socialtjänstlagen, till en del inte beaktas vid bedömningen av rätt till bistånd. Till skolungdomar räknas ungdomar som inte fyllt 21 år och som studerar i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförlig grundutbildning. Om ett barn har betydande tillgångar ska detta räknas av gentemot

barnets del av familjens norm och boendekostnad. Individuell bedömning ska alltid ske.

3.8 Hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. *Makar, registrerade partners och sambor* har försörjningsskyldighet gentemot varandra vilket innebär att mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet.

Sammanboende med hushållsgemenskap ska ansöka om ekonomiskt bistånd tillsammans och bådas sammanräknade inkomster och utgifter ska ligga till grund för biståndsbehovet. Det innebär att om den ena parten inte har rätt till bistånd påverkar det hela hushållet.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makar/sambor har gemensam ekonomi, exempelvis om våld i nära relation förekommer, eller då någon av makarna är oförmögen att ta ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås och makar kan handläggas var för sig. Undantag kan också göras vid vissa akuta nödsituationer.

Övriga sammanboende med hushållsgemenskap

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men som inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner eller nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet, så kallad sammanboende-var-för-sig-norm. De personliga kostnaderna inom normen beviljas som för en ensamstående men de hushållsgemensamma kostnaderna beviljas med den andel av hushållet som den sökande utgör.

Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningsskyldiga gentemot varandra och försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Bistånd beviljas endast till en boendekostnad.

Även om en part exempelvis vistas utomlands eller sitter i fängelse gäller försörjningsplikten. En utredning ska däremot alltid göras om den andre parten har möjligheter att försörja sin partner.

Ansökan om äktenskapsskillnad

Vid äktenskapsskillnad gäller försörjningsplikten fram till dess att tingsrätten har beslutat att den är slutgiltig och ansökan om ekonomiskt bistånd ska prövas tillsammans under denna tid. Om den ena parten inte bidrar till försörjningen kan en ansökan om stämning lämnas till domstolen. Observera att särskilda regler gäller om det förekommer våld i nära relation.

Inneboende

För sökande som är inneboende räknas personen inte ha hushållsgemenskap med den/dem sökande är inneboende hos. För att betraktas som inneboende ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera eget rum i bostaden. Dessa sökande ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Kontrollera dock inneboendekontraktet om vissa utgifter som ingår i norm täcks genom hyreskostnaden.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrar har försörjningskyldighet för ungdomar upp till 21 år så länge de studerar i grundskola eller gymnasieskola. Ungdomen ska då räknas som barn i hushållet.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen för barnet som utgift. Även övriga utgifter för barnet bedöms föräldrar dela lika på - exempelvis medicinkostnader, barnomsorgskostnader.

Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder. Däremot har de inget försörjningsansvar för barnbarnet.

Vid giftermål övertar maka/make försörjningsplikten för underårig eller upp till 21 år vid studier i grundskola eller gymnasium. Om makan/maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

4 Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

4.1 Arbetslösa

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till ekonomiskt bistånd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till ekonomiskt bistånd även om denna inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Den som är arbetslös och söker ekonomiskt bistånd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande genom strukturerade insatser för att öka sina möjligheter till att få en anställning. De insatser som ges ska alltid föregås av en individuell bedömning av personens behov och förmåga.

En utredning för att klargöra förutsättningarna för självförsörjning ska göras. Utifrån denna görs en planering tillsammans med den enskilde och en genomförandeplan upprättas.

Kraven på en arbetslös biståndssökande kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen eller 4 kap. 4-5 §§ socialtjänstlagen. Socialtjänsten får enligt 4 kap. 4 § socialtjänstlagen kräva att en person deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet, beslut om bistånd prövas då enligt 4 kap. 5 § socialtjänstlagen. Det är viktigt att det i utredning och beslut anges vilka lagrum som tillämpas.

Vad som kan vara godtagbara skäl att inte stå till arbetsmarknadens förfogande måste bedömas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Det kan handla om sökandens sjukdom, sjukdom i familjen med mera.

Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfa-kassa

Den som har ersättning från A-kassa eller Alfa-kassa riskerar att förlora denna om de deltar i en kommunal arbetsmarknadsinsats. Samråd med Arbetsförmedling och a-kassa om samordnad planering.

Sökanden som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande

Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven på att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkar detta rätten till bistånd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Individuell prövning ska alltid ske.

Personer som har sagt upp sig

Om den sökande har blivit arbetslös på grund av att denne sagt upp sig på egen begäran är huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättningen som uppsägningen medför. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande åberopar att denne haft synnerliga skäl att säga upp sig ska denna uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

För personer som sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller samma principer som ovan.

4.2 Företagare

Ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel inte till den som är egen företagare. Företagare konkurrerar med andra näringsidkare och om bistånd beviljas skulle det leda till att den näringsidkare som inte behövde ta ut lön skulle få en otillbörlig konkurrensfördel. Om en person har ett företag eller ett uppdrag i ett företag ska alltid eventuella inkomster och tillgångar i företaget utredas.

Om en person driver ett företag, inte kan ta ut tillräckligt med lön och ansöker om ekonomiskt bistånd kan socialtjänsten hänvisa personen till att avveckla företaget och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. I varje enskilt fall ska en individuell prövning göras. I detta ingår att bedöma vilket resultatet blir för den enskilde om bistånd beviljas eller inte.

Bistånd kan beviljas vid vissa undantag:

- Vid akut eller tillfälligt behov av bistånd
- Under tiden den enskilde har en arbetsmarknadsinsats för att starta företaget och har ersättning från Arbetsförmedlingen. Insatsen kan pågå maximalt sex månader.

4.3 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Personer som dömts till fängelsestraff ska vid ansökan om ekonomiskt bistånd hänvisas till att i första hand kontakta polismyndigheten för att omedelbart påbörja verkställigheten.

Personer som är dömda till fängelsestraff kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vid bedömningen ska den sökandes hyresförhållanden, straffets längd, egen förmåga att betala hela eller del av hyran, rehabiliteringsaspekt samt om personen tidigare dömts vägas in.

Det kan vara aktuellt att bevilja bistånd till förvaring av bohag under verkställighetstid. Bedömning ska ske vad gäller kostnaden för förvaringen kontra kostnaden för inköp av nytt bohag.

Häktade personer kan ansöka om häktesbidrag från kriminalvården och ska ej beviljas exempelvis fickpengar. I och med att häktade ännu inte är dömda för ett brott kan det bli aktuellt att bevilja bistånd till hyreskostnad.

Den som vårdas enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen (2004:168) har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskriva för vård enligt socialtjänstlagen.

Observera att personer inskriva för vård enligt ovan kan ha rätt att ha kvar ersättningar såsom sjukpenning och sjukersättning.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll – sk. fotboja

Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukersättning. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd till sin försörjning. Eventuella merkostnader till följd av fotbojan såsom avgifter, telefoninstallation eller aktivitetsresor står kriminalvården för.

Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse där kommun och kriminalvård samarbetar och den dömda får genomgå missbruksbehandling. Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, kläder, fritid, hygienartiklar. Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart kostnaderna för behandling och kontroller enligt behandlingsplan.

Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Se den riktlinje som Vård och Omsorg upprättat.

4.4 Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

En arbetssökande som är aktuell för ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsinsats sjukskriver sig dag ett enligt instruktioner från arbetsprövningsplats. Ansvarig arbetsmarknadssekreterare har kontakt med den enskilde. Om den enskilde är fortsatt sjuk efter en vecka krävs läkarintyg. I läkarintyget är det inte sjukdomen i sig som bedöms utan hur arbetsförmågan påverkas. Arbetsmarknadssekreterare och socialsekreterare granskar läkarintyget för att avgöra om den enskilde kan behöva korrigeringar av insatsen för att komma åter från sjukskrivning.

4.5 Personer med sociala och medicinska problem

Människor har ofta betydande resurser även i de fall där det finns svårigheter såsom missbruk eller psykisk ohälsa. Personer med denna sorts problematik har ofta behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från regionen. Samverkan är mycket viktig. För att ha rätt till ekonomiskt bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Personer med missbruksproblem

De krav som kan ställas enligt socialtjänstlagen kan inte användas på samma sätt för sökanden som har allvarliga missbruksproblem. Vid missbruksproblem är det viktigt att alla verksamhetsområden inom socialtjänsten där personen är aktuell samverkar och arbetar tillsammans med personen.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. En individuell bedömning behöver göras gällande de krav som ställs på arbetssökande i övrigt. Kravet på att delta i praktik eller kompetenshöjande verksamhet kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling.

Om en sökande med missbruksproblematik inte medverkar, helt eller i tillräckligt stor utsträckning, i socialtjänstens arbete för att upprätta en genomförandeplan eller att göra

en utredning så kan detta dock utgör grund för att reducera biståndet. I sådana fall är det hyra, mat och el som bör beviljas.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemens påverkan på den sökandes möjligheter att till exempel stå till arbetsmarknadens förfogande, innan ställning tas till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. Samverkan med andra myndigheter är ofta en förutsättning för att stötta den enskilde.

4.6 Personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd är tänkt att vara ett bistånd under en kortare period men andelen personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd ökar. Definitionen av långvarigt biståndsbehov är när ett hushåll har fått bistånd minst tio månader under kalenderåret.

När en person lever på ekonomiskt bistånd en längre tid kan särskilt vissa områden behöva beaktas extra. Det kan till exempel gälla fritid, rekreation, tandvård, läkarvård, hemutrustning eller kläder.

Socialtjänsten ansvarar för att informera och diskutera med den enskilde vilka behov den har. När ett hushåll varit aktuella längre än tio månader ska de erbjudas regelbundna besök för att diskutera dessa frågor.

4.7 Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands

Huvudprincipen är att bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse. Socialtjänstens vistelsebegrepp ska dock inte tolkas så att den som får ekonomiskt bistånd har reseförbud. En kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning påverkar alltså inte rätten till ekonomiskt bistånd så länge personen uppfyller de krav som ställts för rätt till bistånd.

Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under tillfällig vistelse utomlands om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom eller begravning. Med tillfällig vistelse menas en kortare resa på en eller ett par veckor. En resa ska ske i samråd med socialtjänsten. En bedömning görs i varje enskilt fall. Vid bedömningen ska beaktas resans påverkan för den enskilde att bli självförsörjande och hur det påverkar fortsatt behov av bistånd.

4.8 Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En person som tillfälligt vistas i kommunen kan beviljas bistånd för att förhindra en nödsituation. Biståndet kan till exempel vara en biljett till hemort, matpengar och

eventuellt hotell om resan kan påbörjas först nästa dag. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas och en barnkonsekvensanalys göras.

4.9 Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension

Personer som är 65 år och äldre och som har låg eller ingen pension ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för ansökan om äldreförsörjningsstöd. Om ekonomiskt bistånd beviljas i avvaktan på äldreförsörjningsstöd kan detta återkrävas från Pensionsmyndigheten.

Personer med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om ekonomiskt bistånd till exempel tandvård eller glasögon kan beviljas detta efter sedvanlig prövning av deras egna möjligheter att betala dessa utgifter. Det kan anses vara skäligt att personernas normöverskott under sex månaders tid får gå till att finansiera sökt kostnad och att resterande belopp beviljas i bistånd.

4.10 Studerande

Studerande vars studier kan finansieras med studiemedel ska som huvudregel inte beviljas ekonomiskt bistånd. Vuxenutbildning ska i första hand finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via Arbetsförmedlingen. Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därmed inte är berättigade till bistånd.

Om en person har studerat men avslutar sina studier och söker ekonomiskt bistånd är utgångspunkten att de ska ha planerat för sin ekonomi efter avslutade studier till exempel genom att i god tid börja söka arbete.

Studerande under studieuppehåll ska kunna erbjudas kompetenshöjande verksamhet. Den studerande ska kunna visa att denne i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsägbar situation som han eller hon kunnat planera inför. Om den sökande har fått arbete och ansöker om ekonomiskt bistånd i avvaktan på första lön eller arbetslöshetsersättning beviljas ekonomiskt bistånd mot återbetalningen enligt 9 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Studerande som har familj Ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel inte under pågående studier. I familjer med två vuxna där båda saknar arbete och där den ena personen studerar med fullt studiemedel och den andra personen uppfyller förutsättningarna för bistånd kan familjen beviljas ekonomiskt bistånd som komplement till studiemedlet.

Studier med aktivitetsstöd Arbetsförmedlingen har möjlighet att bevilja aktivitetsstöd för reguljära studier. Aktivitetsstöd och studiemedel kan inte kombineras. Om personen ansöker om kompletterande ekonomiskt bistånd under tiden ska en individuell bedömning göras. Bedömningen ska ske i samråd med Arbetsförmedlingen och klargöra syftet med studierna samt om dessa ökar sökandes möjligheter till framtida självförsörjning.

Yrkesvux är en särskild arbetsmarknadspolitisk satsning på yrkesinriktade kurser på gymnasial nivå inom den kommunala vuxenutbildningen. Regeringen har infört ett utökat bidrag för denna utbildning inom ramen för studiemedlet. Arbetslösa som enligt sin genomförandeplan påbörjar en kurs inom yrkesvux kan beviljas kompletterande bistånd, förutsättning är dock att den sökande uppbär studiemedlets bidrags- och lånedel samt eventuellt tilläggsbidrag för barn.

Studerande med studiestartsstöd I juli 2017 införde regeringen ersättningsformen studiestartsstöd, som syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet består av bidrag utan inslag av lån och ska utgöra ett komplement till studiemedelssystemet. För att kunna få studiestartsstöd måste personen uppfylla vissa kriterier och godkännas av kommunen.

För att studiestartsstödet ska få önskad effekt är det viktigt att det möjliggör studier för målgruppen. Kompletterande ekonomiskt bistånd kan därför beviljas till sökande med studiestartsstöd, under förutsättning att planeringen skett i samverkan med socialsekreterare och att sökande i övrigt uppfyller förutsättningarna för bistånd. Studierna ska vara tydligt inriktade mot självförsörjning. Om studierna med studiestartsstöd planeras som ett första steg mot vidare studier bör det i bedömningen vägas in om sökande framöver kan komma att bli självförsörjande genom studiemedel.

4.11 Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar

Sökanden som fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis ensamkommande barn, kan beviljas bistånd till sitt uppehälle så länge de studerar på gymnasiet. Personen ska söka studiebidrag och extra tillägg till studiemedlet.

Bestämmelserna i 4 kap. 1 a § socialtjänstlagen om skolungdomars arbetsinkomster är inte tillämplig eftersom bestämmelsen gäller vid prövningen av föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd. Istället gäller den särskilda beräkningsregeln i 4 kap. 1 b § socialtjänstlagen, jobbstimulansen.

4.12 Utländska medborgare

EU-medborgare

För EU-medborgare gäller det så kallade rörlighetsdirektivet som reglerar unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Dessa medborgare omfattas av bestämmelsen i 2 kap. 5 § utlänningslagen som innebär att uppehållstillstånd inte krävs av utländska medborgare för vistelse i Sverige under de tre första månaderna.

EU-medborgare har rätt att resa in i Sverige utan visum eller uppehållstillstånd och vistas här i tre månader. Efter tre månader måste de uppfylla vissa villkor för att ha

uppehållsrätt och därmed få stanna. En EU-medborgare kan återfå sin rätt att vistas här tillfälligt i tre månader genom att lämna landet och sedan återkomma.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd under de tre första månaderna bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan uppehållstillstånd. Kommunen har det yttersta ansvaret vilket innebär att bistånd för att undanröja akut nöd kan beviljas. Det ska alltid göras en individuell bedömning. Akut bistånd kan exempelvis omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi i avvaktan på hemresa. Observera särskilt om det finns barn i familjen då en barnkonsekvensanalys alltid ska göras. Hänsyn måste även tas till hur länge familjen vistats i Sverige.

Uppehållsrätt

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU / EES-medborgare och deras familjemedlemmar att under vissa förutsättningar vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Uppehållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. Villkoren för uppehållsrätt varierar beroende på om personen är ekonomiskt aktiv, ekonomiskt icke-aktiv eller är en familjemedlem till en EU/EES-medborgare. En EU/EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år får permanent uppehållsrätt och kan ansöka om intyg från Migrationsverket om permanent uppehållsrätt.

Bedöma uppehållsrätt

Det är socialtjänsten som måste bedöma om en sökande har uppehållsrätt i Sverige eller inte. Denna bedömning görs som en första prövning utav rätten till ekonomiskt bistånd.

En EES-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon:

1. Är arbetstagare eller egen företagare i Sverige
2. Har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning
3. Är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller
4. Har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige.

I EU-rätten har arbetstagarbegreppet fått en bred tolkning. Varje person som utför ett faktiskt och verkligt arbete ska betraktas som arbetstagare, om inte arbetet som utförs har så begränsad omfattning att det framstår som ett marginellt komplement. EU-domstolen har angett att en helhetsbedömning ska göras utifrån alla omständigheter som avser arten av arbete och arbetsförhållandena. I denna bedömning är tre kriterier avgörande och måste uppfyllas för att någon ska anses vara arbetstagare:

1. Arbete ska utföras åt någon annan
2. Personen ska vara under dennes arbetsledning, och
3. Arbetet ska ske mot ersättning

Med arbetssökande EU-medborgare menas en person som beger sig till ett annat EU-land och aktivt söker arbete. Arbetssökande personer omfattas generellt sett av den

grundläggande rätten till fri rörlighet och rätten att vistas i Sverige under tre månader utan uppehållsrätt. Så länge de kan styrka att de fortfarande söker arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning har de också rätt att vistas i Sverige utöver de tre månaderna.

Rättsfall ger den vägledningen att om en EU-medborgare sökt arbete under sex månader utan att få ett arbete har denne ingen verklig möjlighet att få en anställning och saknar därmed uppehållsrätt. I övrigt gäller samma krav och villkor som för andra biståndssökande.

EU/EES-medborgare med uppehållsrätt

EU/EES-medborgare med uppehållsrätt har samma rättigheter som svenska medborgare. Handläggningen ska då ske på samma sätt som för svenska medborgare. För familjemedlemmar gäller huvudprincipen att deras uppehållsrätt är beroende av anknytningen till en EU/EES-medborgare med uppehållsrätt, så länge de inte själva har fått uppehållsrätt. En familjemedlem som har uppehållsrätt har rätt till likabehandling av socialtjänsten på samma sätt som svenska medborgare.

EU/EES-medborgare utan uppehållsrätt

EU/EES-medborgare utan uppehållsrätt har inte rätt till ekonomiskt bistånd förutom vid akuta situationer. En individuell bedömning ska alltid göras. Ett avslagsbeslut på grund av att en person inte bedöms ha uppehållsrätt ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte anses föreligga. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan tillstånd och barnkonsekvensanalys ska alltid göras vid beslut om ekonomiskt bistånd.

Personer utan uppehållstillstånd

Detta avsnitt avser personer som är tredjelandsmedborgare och som inte omfattas av EU-rätten.

Tillfällig vistelse

Enligt 2 kap. 5 § utlänningslagen får en utländsk medborgare tillfälligt vistas i Sverige i högst tre månader utan uppehållstillstånd. I de flesta fall krävs dock ett visum för inresa i Sverige. Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat.

Vid en akut nödsituation har kommunen det yttersta ansvaret och en individuell bedömning ska alltid göras. Akut bistånd kan till exempel omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi i avvaktan på hemresa. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas och en barnkonsekvensanalys göras.

Observera att det inte längre finns någon underrättelseskyldighet för socialtjänsten gentemot Migrationsverket gällande utländsk medborgare som uppehåller sig i Sverige längre än tre månader utan uppehållstillstånd. Om socialtjänsten behöver ta kontakt med Migrationsverket under sin utredning ska samtycke från den enskilde inhämtas.

Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige

Denna grupp benämns ofta som papperslösa. Det avser personer som vistas i landet utan tillstånd. Det kan finnas flera orsaker till att personerna saknar tillstånd att vistas i Sverige. Några exempel kan vara att personen har fått avslag på en ansökan om uppehållstillstånd och fått ett utvisningsbeslut, uppehållstillstånd har löpt ut och förnyad ansökan har ej skett eller man har aldrig sökt uppehållstillstånd.

Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom slagit fast att personer som fått avslag på ansökan om asyl men håller sig undan för att undgå avvisning fortfarande omfattas av personkretsen enligt LMA, även om de inte har rätt till bistånd enligt LMA. De personer som omfattas av LMA har inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen. Kommunen är alltså inte skyldig att ge bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, inte heller nödbistånd kan ges enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen. Ska bistånd beviljas till dessa personer får det ske enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Personer med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Studierande med uppehållstillstånd ska inte beviljas bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättning att försörjningen är tillgodosedd under vistelsen i landet.

Personer som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd
Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser för nyanlända flyktingar enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. En person har rätt till en etableringsperiod om två år och har då rätt till etableringsersättning samt i vissa fall etableringstillägg av olika slag. En ansökan om ekonomiskt bistånd ska hanteras enligt samma regler och rutiner som för andra sökanden och ställer samma krav på egenansvar och egenplanering.

Nordiska medborgare

Danmark, Finland, Norge och Island är tillsammans med Sverige en del av Norden. De nordiska länderna har en överenskommelse om att de nordiska medborgarna har rätt att bo i vilket nordiskt land som helst utan att de behöver ansöka om uppehållstillstånd. Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige enligt lag (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

5 Försörjningsstöd

Försörjningsstödet definieras i 4 kap. 3 § socialtjänstlagen. Det består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd för ett antal regelbundet återkommande behovsposter. Genom biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Utgångspunkten är att skälig levnadsnivå inte överstiger vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

5.1 Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika posterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive post är menad att täcka. I Eslöv tillämpas inte sänkning av beloppen för att barn äter lunch i skola eller förskola.

Följande poster ingår i normen:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Lek och fritid
- Barn- och ungdomsförsäkring
- Hälsa och hygien
- Förbrukningsvaror
- Dagstidning, telefon, TV-avgift med mera

Socialstyrelsen redovisar numera riksnormen som en totalsumma utan uppdelning mellan de olika posterna. Nämnden för Arbete och Försörjning har tagit beslut på hur riksnormen kan fördelas mellan de olika posterna.

Merkostnader för umgänge med barn

Posten avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beräknas utifrån det antal dagar i månaden barnet eller ungdomen vistas hos föräldern. Tillägget omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien samt förbrukningsvaror.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än sex dagar ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut om bistånd.

Kostnader för umgänget som överstiger fem-sex dygn under en månad ska i första hand regleras av föräldrarna. Om inte föräldrarna kan reglera det ska det ske genom att Försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

5.2 Försörjningsstöd till övriga kostnader

Vid behov ska skälig kostnad för nedan uppräknade budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vad som avses som en skälig kostnad måste avgöras utifrån en individuell bedömning av vad som är skäligt för just den personen eller det hushållet.

Arbetsresor, resekostnad för anställningsintervjuer, söka arbete och delta i arbetsmarknadsåtgärd

Skälig kostnad för detta slags resor beviljas i skälig omfattning under förutsättning att Arbetsförmedlingen eller arbetsgivare inte står för hela eller delar av kostnaden. För resekostnader inom tätort krävs särskilda skäl. Vanligtvis är det resekostnad för kollektivresor som beviljas. Överväg sommartid att bevilja Skånetrafikens sommarkort. Bistånd för resor med bil kan beviljas om det inte går att nå arbetsplatsen genom allmänna kommunikationer, alternativt att det tar oskäligt lång tid – överstigande 2 timmar enkel resa. Det belopp som beviljas för bilresor är 18.50 kronor per mil.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Kostnaden beviljas. Kontrollera att sökande betalar korrekt avgift utifrån sin inkomstnivå.

Boende och boendekostnader

Generellt

Utgångspunkten för bedömning av skälig kostnad för boende och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både den enskildes faktiska kostnad, behov av boende och bostadsstorlek. Den sökande ska uppmanas att folkbokföra sig på adressen där personen bor eftersom man enligt folkbokföringslagen (1991:481) ska vara skriven där man bor och vistas.

För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående månads hyra är betald. För att säkerställa att sökande fortsatt är boende på den bostad denne anger ska kopior av hyresavtal lämnas in ihop med ansökan om bistånd.

Hembesök

Om den sökande inte har ett förstahandskontrakt eller ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt på bostaden, det vill säga bor i andra hand eller är inneboende, kan ett hembesök behöva göras. Syftet är att utreda bostadsförhållande och vistelse samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig. Hembesök ska som huvudregel förämnas och aldrig göras mot den enskildes vilja.

Deposition / förskottshyra

Huvudregeln är att deposition/förskottshyra inte beviljas men en individuell bedömning måste alltid göras. Vid särskilda skäl kan bistånd till depositionshyra beviljas till exempel på grund av bostadslöshet och skulder. Utgångspunkten är då att biståndet behövs för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå och att personen saknar andra möjligheter att ordna ett boende.

Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. Många sökande av ekonomiskt bistånd har en i sig oskäligt hög boendekostnad. Skälet för den oskäligt höga boendekostnaden är i de flesta fall att billigare boendelösningar ej finns att tillgå inom rimlig tid. Diskussion kring billigare boendekostnad ska föras med sökande i det fall man bedömer att biståndsbehovet kommer överstiga tre månader. I det fall socialsekreterare bedömer att sökande har möjligheter att hitta en billigare bostad ska skäligt rådrum ges. Detta innebär att sökanden inom fyra månader förutsätts ha hittat en billigare bostad. Efter utgången av dessa fyra månader ska enbart en lägre del av boendekostnaden beviljas i det fall sökande bor kvar i tidigare bostad. Sökanden ska både muntligt och skriftligt informeras om vad skäligt rådrum innebär och vad konsekvenserna kommer vara ifall sökande ej flyttar till billigare bostad. I det fall sökande har barn boende hos sig ska en barnkonsekvensanalys göras där särskild hänsyn till barnets situation vid en flytt tas. Beroende på barns ålder påverkas de i olika grad utav en flytt.

Förutom boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig.

Försäkringskassan har fastslagit **genomsnittliga och högsta godtagbara boendekostnader** som styr deras bedömningar kring bostadsförmåner. För en kommun av Eslövs storlek anges följande boendekostnader:

1 - 2 vuxna	4 875 kr	7 075 kr
1 - 2 vuxna och 1 barn	6 100 kr	8 375 kr
1 - 2 vuxna och 2 barn	7 275 kr	10 400 kr
1 - 2 vuxna och 3 barn	9 275 kr	12 975 kr
1 - 2 vuxna och fler än 3 barn	genomsnittliga: 9 275 kr +1 175 kr per barn efter 3	
1 - 2 vuxna och fler än 3 barn	högsta godtagbara: 12 975 + 2 025 per barn utöver 3	

Andrahandsboende

För andrahandskontrakt gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på att minska boendekostnaderna som vid förstahandskontrakt. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas som reglerar hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Dessutom ska ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt uppvisas. Vid uthyrning av en bostadsrätt gäller samma regler som ovan beträffande skälig standard och kostnad samt krav på att minska boendekostnaderna. Dessutom ska handling som visar att bostadsrättsföreningen godkänner andrahandsuthyrningen uppvisas.

Bostadsrätt / villa / fastighet / tomt

är samtliga exempel på lätt realiserbara tillgångar. Vid ett biståndsbehov överstigande tre månader ska övervägas om krav på försäljning ska ske. Individuell bedömning ska alltid tillämpas ihop med en barnkonsekvensanalys om det är en barnfamilj. Särskild hänsyn ska tas till om eventuell försäljning innebär att det blir en vinst efter det att lån

med fler omkostnader i samband med försäljning är betalda samt sökandens möjlighet att erhålla annan bostad.

Vad gäller skälig boendekostnad för bostadsrätt och villa gäller samma summor som för hyresrätt.

För att räkna ut boendekostnaden för bostadsrätt och villa kan följande kostnader bli aktuella: räntekostnader på eventuella lån minus 30 % (uppmåna sökande att begära jämkning hos Skatteverket) , hushållsel, uppvärmning, försäkring, vattenkostnad, sopavgift, månadsavgift (bostadsrätt). Kostnaden för låneamorteringar godtas ej då denna kostnad är en form av kapitalbyggande. Sökanden kan uppmanas att styrka att lånekostnaden verkligen är tagen för bostadens skull och ej tagen i samband med inköp av båt, bil med mera.

Vid nyansökan av ekonomiskt bistånd ska den totala boendekostnaden (minus amorteringar) för boende i bostadsrätt, villa eller fastighet räknas ut på årsbasis och delas upp per månad. Detta för att få en bild av den genomsnittliga månadskostnaden, exklusive eventuellt lån. Sökande ska uppmanas att få månadsfakturor för att lättare kunna kontrollera sin boendekostnad. Handläggande socialsekreterare beslutar om det är skäligt att bevilja genomsnittlig månadskostnad eller de aktuella kostnader som finns varje månad. Tänk på att kostnaden för uppvärmning varierar mycket under året och det kan vara svårt för sökande att ”spara” av det ekonomiska biståndet om man använder sig av en genomsnittlig månadskostnad.

Hyreskostnad, ungt, vuxet hemmaboende barn

Föräldrars försörjningsplikt för en ung vuxen upphör när denne efter fyllda 18 år avslutar sina gymnasiestudier. I det fall den unge vuxne inte har egen försörjning har denna möjlighet att ansöka om ekonomiskt bistånd för detta.

Om en ung vuxen som bor kvar i föräldrahemmet ansöker om bistånd till del av boendekostnad bedöms detta enligt följande:

1. I det fall föräldrarna är aktuella för ekonomiskt bistånd ska den unge vuxne stå för sin andel av boendekostnad och gemensamma kostnader såsom el. Den unge vuxnes andel av boendekostnaderna ska räknas som inkomst på föräldrarnas normberäkning.
2. I det fall den unge vuxne bor hos självförsörjande föräldrar kan denne beviljas boendekostnad under dessa förutsättningar:
  - Den unge vuxne har tidigare haft egna inkomster och har då betalat för sitt boende i föräldrahemmet. Detta ska styrkas med underlag som visar att den unge haft inkomster samt har betalat för sig.
  - Den unge vuxnes föräldrar förlorar inkomster på grund av att försörjningsplikt ej längre föreligger. Det kan handla om lägre bostadsbidrag / bostadstillägg samt om högre utmätningsbelopp i det fall förälder har inkomstutmätning. De fördyrande omständigheterna ska styrkas med underlag och aktuellt belopp kan beviljas den unge vuxne som en boendekostnad under förutsättning att villkoren för bistånd i övrigt är uppfyllda.

- Föräldrar tvingas till fördyrade boendekostnader till följd av att unge vuxne bor kvar hemma/flyttar hem. Exempelvis om föräldrar tänkt sig flytta till billigare boende eller hyra ut del av bostad till annan person.

Ung vuxen utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudprincipen är att unga vuxna ej ska flytta från föräldrahemmet förrän dess de har egna inkomster som täcker en hyreskostnad. Generellt ska därför en sådan ansökan avslås. Individuell bedömning ska göras i varje enskilt fall.

Hemförsäkring

Skälig kostnad för hemförsäkring ska beviljas om rätt till bistånd i övrigt föreligger. Kopia av hemförsäkringsbrev ska uppvisas. Det är enbart kostnaden för hemförsäkring som beviljas. Sökanden bör uppmanas att betala hemförsäkringen månadsvis.

Hushållsel

Skälig kostnad för hushållsel ska beviljas om rätt till bistånd i övrigt föreligger. Vid behov ska vägledning för billigare elkostnad erbjudas den sökande.

För att förebygga uppkomsten av elskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående periods elräkning är betald.

Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Bistånd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte är tillgodosett på annat sätt. Det som kan vara aktuellt att bevilja är fickpengar, eventuellt klädnorm, hyra, el och fack/a-kasseavgift. Beakta om sökande har rätt till sjukpenning under vårdtiden.

Avgift vid sjukhusvård

Den egenavgift som en patient betalar i samband med sjukhusvistelse utgör avgift för kost och logi och ryms delvis inom normposten för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjd norm.

Fickpengar

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Fickpengar är normposterna lek och fritid, hälsa och hygien, dagstidning och telefon.

6 Bistånd till livsföring i övrigt

I detta kapitel ges riktlinjer för vanliga ändamål utöver försörjningsstödet. Flertalet kan anses ingå i skäligen levnadsnivå om kostnaden är skäligen och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för bistånd. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske om behovet kan tillgodose på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandens tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska beaktas vid prövningen.

Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter

Det kan bedömas skäligt att bevilja bistånd till kostnader såsom ansökan om äktenskapsskillnad, hemtjänst, hemsjukvård samt bostadsköer. Individuell prövning ska alltid ske.

Advokatkostnader

Ekonomiskt bistånd utgår generellt ej till advokatkostnader. I första hand ska sökanden hänvisas till att undersöka om hemförsäkringen täcker kostnaden.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självriskan vid rättsskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden. Endast i särskilda fall bör bistånd till rättshjälpsavgift beviljas.

Bankkort / internetbank

Kostnaden för bankkort och internet-bank bör beviljas om rätt till bistånd i övrigt föreligger. Dessa poster ingår ej i riksnormen.

Begravningskostnader

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas (föräldrar, efterlevande make/maka/partners) inkomster eller tillgångar. Observera att sammanboende ej omfattas av denna skyldighet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta gentemot riksnormen.

Alla kända tillgångar i dödsboet som finns på dagen för dödsfallet ska avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad. Även eventuellt kommande skatteåterbäring ska avräknas. Observera att många har någon form av försäkring som täcker begravningskostnader – exempelvis genom nuvarande eller tidigare anställningar, som inskriva i åtgärd via Arbetsförmedlingen med mera. Handläggare av dödsboanmälningar kan vara behjälplig med information angående detta.

Om det är utrett att dödsboet helt eller delvis saknar tillgångar bör bistånd beviljas som möjliggör en värdig begravning. Bistånd till begravningskostnad beviljas till faktiska, skäliga kostnader som kan styrkas med underlag. Maximalt kan 50 % av prisbasbeloppet beviljas.

I vissa fall kan det vara nödvändigt att avslå ansökan om bistånd till begravningskostnad enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen och istället bevilja bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen med ett förbehåll om återkrav. Bedömning kan då vara att det är

sannolikt att dödsboets medel inte räcker till att bekosta begravningen men det är ännu ej helt utrett och beslut kan ej avvaktas.

Vad gäller *asylsökande* är det den kommun där personen var bosatt eller vistades som ska pröva ansökan om ekonomiskt bistånd till begravningskostnader. Kostnaden täcks ej genom LMA-ersättning.

Dator och internetuppkoppling

Barnfamiljer

Bistånd till inköp av dator beviljas till familjer med barn som går i skolan för att barnen ska kunna delta i skolarbetet. Utgångspunkten är vad en låginkomsttagare har råd med och vilka möjligheter sökande har att själv spara och planera för inköp av dator. Utred om aktuell skola/skolor delar ut läsplattor till eleverna och ifall de täcker behovet. Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad till internetuppkoppling för barnfamiljer för att barnen ska kunna delta i skolarbetet. Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

Övriga:

I dom från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD mål nr 1893-1895-16) konstateras att tillgång till internetuppkoppling i hemmet som regel behövs för att effektivt kunna ta del i samhällslivet, och att utrymmet för att anse att en enskild är tillförsäkrad en skälig levnadsnivå utan detta är synnerligen begränsat. Under förutsättning att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt bör därmed även övriga biståndssökande kunna beviljas bistånd till skälig kostnad för internetuppkoppling i hemmet.

Kostnad

Enligt kammarrättsdom (kammarrätten i Jönköping, mål nr 3081-17) kan en skälig kostnad för internet/bredband uppgå till 200 kr per månad. Denna kostnad ansågs täcka kostnaden för nödvändig uppkoppling till skolarbete, myndighetskontakter, arbetssökande och betalning av fakturor.

Dator

Vid ansökan om bistånd till kostnad för dator ska det utredas om den enskilde tidigare har haft dator, varför dator ej längre finns, om behov av dator finns och om behovet kan tillgodoses genom exempelvis mobiltelefon. I det fall bistånd till dator beviljas kan skälig kostnad röra sig om 3-6 % av prisbasbeloppet.

Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning, att det finns andra hushållsmedlemmar eller genom hemtjänst.

Flyttkostnader

Utgångspunkten är att de flesta människor själva organiserar sin flyttning med hjälp av släkt och vänner. Bistånd kan då utgå till kostnad för hyra av släp och eventuellt bensinkostnad. Kostnader i samband med flyttning bör beviljas om flyttningen är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå och den egna förmågan att ordna flytten med hjälp av vänner och anhöriga bedöms som låg. Det kan handla om att undvika våld eller hot om våld, familjeskäl, flyttning i samband med avslutad behandling, arbetsmarknadsskäl, hälsa eller ekonomiska omständigheter.

Flyttkostnader kan beviljas i samband med flyttning till billigare bostad i samråd med socialtjänsten eller flyttning i samband med vräkning.

Fritidsaktiviteter för barn

I FN:s konvention om barns rättigheter anges att barn har rätt till vila och fritid, lek och rekreation samt rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet. Bistånd till barns fritidsaktiviteter, som inte ingår i riksnormen, kan beviljas. Detta gäller särskilt familjer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. I bedömningen bör hänsyn tas till de sociala och hälsomässiga aspekterna av deltagande i fritidsaktiviteter, samt att dessa kan vara en kompensatorisk faktor i ett barns uppväxt.

Om barnet är aktuellt för insatser via Barn och Utbildningsförvaltningen kan det hända att denna förvaltning beviljar kostnad för fritidsaktivitet.

Färdtjänstavgift

Kostnad för färdtjänst beviljas efter att individuell bedömning har skett. Kostnad för färdtjänstresor till arbete och sjukvård beviljas utan särskild prövning. Resor avseende socialt umgänge, fritidsaktiviteter, inköp med mera beviljas efter det att individuell prövning har skett. Utgångspunkten är att bistånd beviljas utifrån vad en låginkomsttagare på orten har råd att kosta på sig.

Förskole- och skolbarnsomsorgsavgift

Den sökande ska i första hand se över sina möjligheter till nedsättning av de kommunala avgifterna.

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och fritidsverksamhet upp till årskurs 6 ska beviljas sökande som i övrigt har rätt till ekonomiskt bistånd.

Glasögon - kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad är i nivå med lägsta paketpris som erbjuds av optiker. Bistånd till kostnad för ögonlinser beviljas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt genom läkarintyg.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas under förutsättning att behovet är styrkt av läkarordination. Bistånd kan beviljas till den extra kostnaden för speciell slipning eller behandling om det är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Barn och unga i åldern 8-19 år får bidrag från landstinget för glasögon och kontaktlinser.

Hemutrustning

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till hemutrustning. Utgångspunkten är vad en låginkomsttagare på orten vanligtvis har råd att kosta på sig. Som underlag för bedömning kan följande frågeställningar övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden ska kunna flytta in i bostaden?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Om behovet av bistånd föranleds av en orsak som i första hand täcks av hemförsäkring ska det utredas om hemförsäkring täcker kostnaden.
- När det gäller barnfamiljer ska eventuella särskilda behov hos barnen utredas.
- Vilken hjälp kan sökanden få av nätverket?

Nyanlända ska hänvisas till att ansöka om hemutrustningslån hos CSN.

Lånekontaktperson hos Arbetsförmedlingen och kommunen kan hjälpa den enskilde med detta.

Kvotflyktingar som av Migrationsverket anvisas till kommunen för bosättning flyger direkt in i Sverige från annan del av världen. De har inga praktiska möjligheter att själva möblera sin bostad. Bistånd ska beviljas till omedelbara behov av att kunna sova, laga mat och sköta sin hygien. Det är förvaltningens boendegrupp som praktisk ombesörjer detta. I ett senare skede ska biståndet återsökas från Migrationsverket.

Bistånd till *löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning* beviljas vid behov. En utredning ska göras av när behovet har uppstått och om behovet hade kunnat tillgodoses vid tidpunkten då det uppkom och om behovet kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet kan det ibland bli nödvändigt att göra hembesök.

Bistånd till *grundutrustning* ska bedömas mer restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet kan det ibland bli nödvändigt att göra hembesök.

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning.

Hel grundutrustning avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning till exempel personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension.

Begränsad grundutrustning beviljas vid behov personer som har tillfälligt behov av bistånd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet i besittning och innefattar möbler i kök och sovrum samt husgeråd.

Nedan ges prisexempel från lågprisaffärer samt begagnatmarknaden utredda våren 2018:

<i>Säng inkl bäddmadrass</i>	<i>1500 kr</i>
<i>Juniorsäng inkl madrass</i>	<i>500 kr</i>
<i>Spjålsäng inkl ny madrass</i>	<i>5 00 kr</i>
<i>Kuddar, 2 st</i>	<i>60 kr</i>
<i>Täcke, 1 st</i>	<i>125 kr</i>
<i>Påslakanset inkl örngott, 2 st</i>	<i>100 kr</i>
<i>Sänglakan, 2 st</i>	<i>50 kr</i>
<i>Badlakan, 2 st</i>	<i>120 kr</i>
<i>Handdukar, 2 st</i>	<i>10 kr</i>
<i>Matbord + 4 stolar</i>	<i>500 kr</i>
<i>Soffa, 3 sittplatser</i>	<i>400 kr</i>
<i>Soffbord</i>	<i>100 kr</i>
<i>Lampor (ospecificerade) till 1 hem</i>	<i>300 kr</i>
<i>Barnstol med säkerhetsbälte</i>	<i>130 kr</i>
<i>Dammsugare</i>	<i>400 kr</i>
<i>Köksutrustning (grund) 4-6 pers. *</i>	<i>600 kr</i>

* köksutrustning inkluderar: 3 Grytor/kastruller, 1 stekjärn, köksredskapsset, grytlappar, knivset, skärbrädset, grytunderläggssätt, ugnsfast form, 6st tallrikar, 6 assietter, 6 djupa tallrikar, bestick 12 delar, 6 st glas, 6 muggar.

Enligt dom i Kammarrätten i Göteborg (2016-3227) ingår en TV-apparat i vad som är skälig levnadsnivå för ett varaktigt boende. Beakta begagnatmarknaden vad gäller TV-apparater.

Hälso- och sjukvård

Kostnaden för sjukvård som ingår i högkostnadsskyddet beviljas. Underlag som visar att kostnaden har registrerats i högkostnadsskyddet ska lämnas in vid ansökan.

Kostnad för uteblivna besök beviljas ej.

Kostnad för mediciner ingående i högkostnadsskyddet beviljas.

Kostnad för mammografi och cellprovstagning beviljas.

Id-kort, pass

Kostnad för id beviljas om sökande saknar id. Även barn i hushållet kan beviljas kostnad för id om de av något skäl har behov av ett id-kort. Generellt beviljas ej kostnaden för pass.

Kläder och skor utöver vad som ingår i riksnormen

Efter individuell bedömning kan extra bistånd avseende kläder och skor beviljas. Detta kan bli aktuellt vid exempelvis institutionsplaceringar, placeringar på skyddat boende

och vid hemlöshet. Engångskostnader kan bli aktuella vid exempelvis arbetsprövningar/praktikplatser om det finns särskilda krav på arbetskläder och skyddsskor som arbetsgivaren inte bekostar. Det kan också handla om specialbeställda skor som inte täcks av handikappersättning.

Magasineringskostnad

För personer som saknar permanent bostad kan ekonomiskt bistånd till kostnad för magasinering av egna tillhörigheter beviljas efter individuell prövning. Beslutet ska vara tidsbegränsat och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. I den individuella bedömningen beaktas möjligheten för den sökande att inom överskådlig tid erhålla egen bostad eller magasinering genom egna kontakter, kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning, bohagets innehåll och skick, konsekvenser för den enskilde vid eventuell försäljning av bohaget.

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas till en skälig kostnad för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farföräldrar samt barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära.

Återvandringsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvandringsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person. Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen bevilja ekonomiskt bistånd till resekostnad.

Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortsskulder, privata skulder med mera samt böter och underhållsstöd beviljas inte. Undantag ska endast göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden på grund av skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare.

Undantag kan göras för *hyresskuld* i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl saknat tillräckliga inkomster för att betala hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon beviljats bistånd.
- Barnkonsekvensanalys ska alltid genomföras när det finns barn i familjen och i de fall konsekvenserna för barnen blir för stora vid en eventuell avhysning kan bistånd beviljas.
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrad möjlighet till egen försörjning.

Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld i en barnfamilj ska en förändringsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande. Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulderna kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för *hushållseli* i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska eventuella barns situation uppmärksammas särskilt.

Skuld för *avgift för förskoleverksamhet* behandlas normalt som andra skulder. Hotas barnet av uppsägning från plats i förskoleverksamheten och det är viktigt att så inte sker ska ansvarig för förskoleverksamheten kontaktas. Har barnet av sociala skäl behov av platsen får den enligt skollagen ej sägas upp.

Rekreation

Ekonomiskt bistånd för fritidskostnader som inte ingår i posten "lek och fritid", exempelvis rekreation och semesterresor, kan utgå till hushåll som varit beroende av försörjningsstöd under lång tid. Detta gäller främst när det finns barn i hushållet men kan även innefatta enbart vuxna när det finns särskilda skäl, exempelvis långvariga medicinska eller sociala problem. Nivån på det beviljade biståndet prövas utifrån vad låginkomsttagare i allmänhet har råd med.

Möjlighet att få bidrag från olika fonder ska beaktas.

Spädbarnsutrustning

Den som under sex månader eller mer har beviljats ekonomiskt bistånd eller haft inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandes egna möjligheter att tillgodose behovet exempelvis från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga.

Generellt beviljas maximalt 10 % av prisbasbeloppet för första barnet / full grundutrustning. Halva beloppet beviljas tidigast två månader före beräknad förlossning och halva beloppet efter förlossningen.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård men bör även, vid långvarigt biståndsbehov, utgå till skäligena kostnader för nödvändig tandvård.

Observera att ett beslut om bistånd till tandvård ofta sträcker sig över flera månader och ska därmed alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som avser flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. Se vidare i kapitlet *Handläggningsprocessen, Beslut som löper flera månader*.

Akut tandvård Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling till exempel vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Det kan handla om tandutdragnings, akut rotbehandling, temporära fyllningar med mera. Detta är behandling som ofta måste utföras omedelbart. Därför kan krav på kostnadsförslag vanligtvis ej ställas. Av faktura/kvitto från tandvården framgår att behandlingen var akut.

Nödvändig uppehållande tandvård Vid behov av ekonomiskt bistånd under minst sex månader, eller om sökanden haft inkomster i nivå med riksnorm under motsvarande tid, kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra väsentligt försämrade tandstatus och som en förutsättning för att fungera socialt och för att kunna arbeta. Vid behov av annan tandvård än akut ska den sökande lämna in ett kostnadsförslag till socialtjänsten för utredning innan bistånd beviljas. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med upprättande av kostnadsförslag ska beviljas. Kostnad för uteblivna besök beviljas ej. En individuell bedömning ska göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsvå och ansöker om bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om kostnad och omfattning är skäligt beviljas bistånd till den del av kostnaden som överstiger vad han eller hon själv kan betala med sitt normöverskott under sex månader. I första hand ska den sökande dock hänvisas till avbetalning hos tandläkaren.

Telefonabonnemang - depositionsavgift

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med kontantkort kan jämföras med och utgöra ett billigare alternativ till fast installation. I följande fall kan behov av stationär telefon motiveras:

- Personer som på grund av ålder, sjukdom eller skada inte har förmåga att använda en mobiltelefon.
- Fast telefoni är en förutsättning för att läkarföreskrivna tekniska hjälpmedel, som exempelvis trygghetslarm, ska kunna installeras.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

För de hushåll som enligt ovan kan beviljas ekonomiskt bistånd till fast telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till depositionsavgift om den sökande har akut behov av fast telefoni och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift.

Depositionsavgiften betalas direkt av förvaltningen till teleleverantören. Det ska anges på beställningen av abonnemanget vem som betalt depositionsavgiften och vart den ska återbetalas. Om ny skuld uppkommer under tid som depositionen gäller kan teleleverantören ta ut depositionsavgiften för reglering av skulden. Det är därför viktigt att löpande följa dessa hushålls betalningar av telefonräkningar.